

**A HATVANI EVANGÉLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG
2017 ÉVBEN**

**A HATVANI EVANGÉLIKUS GYŰLEKEZET
A KEZDETEKTŐL 2005-IG
(REF-500 FORDULÓJÁN)**

Hatvani evangélikus templom belülről 2017.

Foto: Hlavacska András

Előszó

„Emlékezzetek meg a ti előljáróitokról, a kik szólották néktek az Isten beszédét, és figyelmeztvén az ő életök végére, kövessétek hitöket.” *bibliai mottó (Károlyi: Zsid. 13,7)*

E kis füzetecskét ajánljuk minden kedves olvasó megértő és kritikus figyelmébe:

2017-ben megfogalmazódott egy gondolat, hogy össze kellene állítani egy kis füzetecskét a hatvani evangélikusságról, amíg élnek a múlt hiteles tanúi, a témával kapcsolatos – Hatvan és szórványkörzete – történetek, saját (hatvani) parókiális dokumentumok, irodalmi és közegyházi utalások az archívumokban fellelhetők. Ezeket talán azért kell papírra vetni, hogy utódainknak legyen mit megszívelni: a múltunkról, az anyákról, az apákról, az együtt élő nemzedékek atyafiairól, anya-lányairól, az egykori vezetőinkről, előljáróinkról, az itt élő egyszerű emberekről, azok anyagi és lelki összefogásáról példát venni, okulni a hibákból, s építeni a reményteljes jövőt, így a reformáció 500 éve nevezetes fordulóján.

A Hatvanban szolgáló lelkészeink neves irodalmi tollforgatók is voltak, így papírra vetették a gyülekezet eddigi történetét és személyes emlékeiket is a kezdetektől fogva.

Tehát ezen gyülekezet-történet és a kezdetektől szolgáló lelkészek élettörténete, munkássága – így egybefoglalva – összecseng az 1517 (REF-500) évfordulójával. Ezeket próbáltam felvázolni a fellelhető emlékek alapján, az itt szolgáló lelkészek – megsárgult – dolgozatai, a korabeli sajtóban, a különböző könyvekben és kiadványokban megjelent írások egybeszerkesztésével 2005-ig.

A fejezetekben található *dólt betűs* beszúrások, *idézetek*, a nyugdíjas lelkész Dr. Barcza Béla (*Dr. Barcza*) kiegészítései. Az *EOL adat* az Evangélikus Országos Levéltár információját jelzi. A szerkesztő zárójeles kiegészítései *szerk.* megjegyzéssel találhatóak.

Miután Dr. Barcza Béla nyugdíjas lelkészünk idén éppen kerek nyolcvan éves, ezért az ő munkásságának, szolgálatának, publikálásainak is tisztelegve emléket állítunk, hogy ez az utánunk jövő generációknak példaként is szolgáljon.

Bizonyára a jövőben akad majd vállalkozó személy, aki kiegészíti e munkát, s a történetet tovább folytatja, feldolgozza, az utolsó tíz-tizenkét év eseményeit és történéseit is beleértve.

Dr. Barcza Béla Nagytiszteletű Úrnak ajánlva e kis összefoglaló füzetecskét a Hatvani Evangélikus Gyülekezet nevében is.

Hlavacska András felügyelő, szerkesztő

Hatvan-Jászberény, 2017. június – 2017. szeptember

A HATVANI EVANGÉLIKUS TEMPLOMUNK NYOLCVAN ÉVES (2015).

(A kezdetekről: Dr. Barcza Béla lelkésziünk emlékező írásából a „Sorsvállalás c. könyvből”)

Az evangélikus gyülekezet kezdetei.

„Az evangélikus egyházunk gyülekezetei az 1781-es Türelmi Rendeletet követően szerveződtek meg nagyobb számban az ország területén. Ugyanis az ellenreformáció folyamata hihetetlen nagy károkat okozott egyházunknak és gyülekezeteinknek. Elég, ha csak a templomok elpusztítását, a lelkészek és egyházi tisztségviselők üldözését, zaklatását, nem ritkán kivégzését említem, amiről írásos feljegyzések is születtek. Ezért sem véletlen, hogy Heves megye területén hosszú ideig nem tudott gyökeret verni a lutheri reformáció, híveink szinte kivétel nélkül csak az idetelepedők között voltak.

A hatvani gyülekezet múltjáról szólva érdekes adat lehet, hogy 1840-ben mindössze 3 fő (!) evangélikus lakosról esik említés a település kapcsán. (Magyar Katolikus Lexikon. 648. old. - Szt. István Társulat, Budapest., 1998.) Az 1850-es népszámláláskor 10 fő, 1900-as évben már 136 fő vallotta magát evangélikusnak. Önálló egyházközség megalakítására a 19-ik század közepén még nem is gondolhattak elődeink. Ám közel egy fél évszázad alatt a mind jobban fejlődő településre munkások, kereskedők tömege áramlott, és így a másik protestáns gyülekezettel karöltve 1892. szeptember 4-én már megtarthatták alakuló közgyűlésüket 25 résztvevővel, ahol felvették „Hatvani egyesült protestáns egyházközség” nevet. Az akkori református-evangélikus gyülekezet első istentiszteletét 1892. december 4-én Lampé József otthonában tartották. Mivel évek elteltével sem volt lelkésziük, ezért az 1895. május 1-i presbiteri jegyzőkönyv szerint választás el kellett kerülnie a gyülekezet tekintetében: „fenntartassék, fejlesztessék vagy feloszlattassék”.

Végül a gyülekezetépítő munka meghozta gyümölcsét: 1896. május 29-én az egyházközségi közgyűlés elfogadta az „unió-szerződést”: a két felekezet, a református és az evangélikus egyesült egyház lett. 1897. novemberben pedig a gyülekezet élére missziói lelkésznek Tokay Istvánt nevezte ki az egyházkerület püspöke. Sőt, felépült a közös templom is, melyet 1898. október 1-jén szenteltek fel. (ma a református templom). Még évtizedekig összekötötte hitéletük a két felekezetet. Ján Mátyás evangélikus presbiter munkálkodásának eredményeképpen az 1902. december 7-én kelt presbiteri jegyzőkönyvből kiderült, hogy ún. „Egyezség”-et fogalmaztak, amely a két felekezet egymáshoz fűződő viszonyát is szabályozta és rendezte. Ebben például szerepelt, hogy a felekezetek külön anyakönyvet vezettek, és hogy az előljáróik mindig az egyházi tagok számának arányában választottak. Sőt, az egyházi adót is külön kezelték és az evangélikusok adójuk egyharmad részét külön templomalapra gyűjtötték.

(A két felekezetet mind a mai napig különösen szoros kötelék fűzi egymáshoz, és mindmáig együtt tartják meg az október 31-i reformációi

ünnepséget. szerk.)

„Csak az 1930-as években történt meg a kettéválás, Gyöngyösön evangélikusaink évtizedekig a református gyülekezet vendégszeretétét élvezték, és csak 2010 nyarán jutottak saját épülethez.” (Dr. Barcza)

1. A HATVANI EVANGÉLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG TÖRTENETE A KEZDETEKTŐL 1982-IG

(A gyülekezet történetét D. Scholz László hatvani lelkésziünk foglalta össze visszaemlékezésében, s vetette papírra: a kezdetektől.)

Először annak a szomorú napnak a történetét idézzük fel, amely élesen kettéválasztja egyházközségünk múltját. 1944. szeptember 20. volt az a sötét nap. A második világháború vihara közeledett. Újhatvanra sűrűn hullottak a gyújtóbombák. Égni kezdett az evangélikus templom tornya is. Szinte megsemmisült a toronysisak. A tűz áterjedt a karzatra is és tönkretette a gyönyörű orgonát, úgy, hogy csak üszkös részei maradtak meg. Ugyanakkor megrongálódott a templomtető és a lelkészlakás egyik szobája is.

„Ennek a rettenetes napnak az estéjén – így írja le egyházközségünk jegyzője utólagos, összefoglaló írásában – a mentési munkálatoktól kimerülten gyült össze néhány egyháztag a szokásos szerdai áhítat időpontjában a lefüggönyözött ablakú gyülekezeti szobában gyertyafény mellett, hogy fájdalmát feltárja Isten előtt, és Tőle kérjen vigasztalást és erőt...”

Ez a nap akkora sebet ütött a templomon, hogy hosszú időnek kellett elmúlnia ahhoz, hogy az behegedjen. Az orgonaszót jelenleg is harmónium helyettesíti. Egyelőre nem gondolhatunk az orgonaépítésre.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a háborús cselekmények következtében – amelyeken 1944. novemberében esett át a község – nagyrészt elpusztult az egyházközség irattára is, többek között a jegyzőkönyvek. Az újonnan kezdett jegyzőkönyv első lapjain Honti János jegyző 1947. május 10. kelettel összefoglalta az egyházközség addigi történetét, és ez annak az időszaknak a legfontosabb forrása. A későbbi időszakra pedig természetesen a megmaradt jegyzőkönyvek.

Most pedig térjünk vissza a kezdetekhez.

A hatvani evangélikus hívek hosszú időn át együtt éltek keresztyénységüket a református hívekkel. 1897-től a közös protestáns egyházban, 1912-től pedig a megalakult református egyházközséghez csatlakozva. Az evangélikus hívek között végzett egyházi funkciókról Tokay István református lelképásztor külön anyakönyvet vezetett, amely nem lett ez háború martaléka, mint a 2.számú anyakönyv, és ebből a legrégebb anyakönyvünkől kitűnik, hogy az első bejegyzés

1897. decemberéből való. Évtizedeken át Tokay István keresztelt, esketett, temetett az evangélikus családokban. Néha – inkább csak temetésre – Chugyik Pál aszódi lelkészt kérték fel híveink szolgálatra.

1930 körül mutatkozott jele annak, hogy az evangélikusok, számszerint mintegy 300-an, elég erősnek érezték magukat az önálló gyülekezet megalakítására. 1930. Karácsony másodnapján kilencen gyűltek össze Piska Gyula, a későbbi buzgó gondnok házában, Tabán utca 7. sz. alatt; mégpedig a Piska család 4 férfitagja, továbbá Gyurkovics Lajos, Góhér Mihály, Filcsik Károly, Stefanidesz Károly és Honti János. Elhatározták, hogy hetenként bibliaórát tartanak, amelyen megtanulják evangélikus énekeinket, és megkezdik az önálló szervezkedés munkáját. Az összejövetelek eleinte Piska Gyula házában, majd később, 1935-től fogva Ferik Pál házában folytak. 1932-ben már rendszeresen tartottak evangélikus istentiszteletet, a református templomban. Kéthetenként jöttek evangélikus lelkészek ezekre a szolgálatokra; név szerint: Chugyik Pál (1877–1948) Aszódról, Danhauzer László (1906–1990), Virág Jenő (1905–), Szuchovszky Gyula (1893–1966), Keken András (1909–1974), Budapestről és Szilárd Gyula (1894–1959). Balassagyarmatról. Ebben az évben – 1932-ben – intézőbizottságot is alakítottak az ügyek intézésére.

1933. szeptember 20-án, az újhatvani iskola tornatermében megtartott istentisztelet után gyűlést hirdettek, amelyen Chugyik Pál elnökölt. Ezen kimondták, hogy önálló evangélikus egyházközséggé kívánnak megalakulni, és ehhez kérik a Bányai Evangélikus Egyházkerület, valamint az Evangélikus Egyetemes Egyház támogatását. Együttal az intéző-bizottság átalakult presbitériummá, élén Matheidesz József állomásfőnökkel, a későbbi felügyelővel.

Az egyházi felsőség hajlott a kérésre és 1934. január 1-én Sztelho Gábornak rendelte ki missziói segédlelkésznek, azzal a megbízással, hogy szervezzen missziói egyházközséget Hatvan-Gyöngyös-Eger gócpontokkal. Mindhárom helyen, ennek nyomán hamarosan fiókegyházközség alakult, külön presbitériumokkal, és megindult az egyházi élet. A legtávolabbi, egri gyülekezet hamarosan maga is az önállósulás gondolatával foglalkozott, és 1935-ben missziói segédlelkészt kapott Garam Lajos személyében. A gyöngyösi hívek gondozását a Tiszai Evangélikus Egyházkerület gondozásra átengedte a hatvani székhelyről kijáró missziói lelkésznek.

Hatvanban előbb a református templomban, majd az újhatvani elemi iskola tornacsarnokában, később pedig a Pászthy-féle házban, – amelyben a lelkész is lakott – tartották az istentiszteleteket. A mozgékony és szervező képességgel megáldott missziói lelkész munkája szemlátomást gyors eredményeket értelt. Már 1934 elején elhatározták, hogy templomot építenek. Sztelho Gábor gyűjtőútra indult, bejárva az országot. Több egyháztag hasonlóképpen felkeresett más egyháztagokat, hogy tőlük segítséget kérjenek. De maguk a hatvani hívek is óriási áldozatokat hoztak. Csodálatra méltó lelkesedéssel folyt a munka, és ez azokat is magukkal sodorta, akik eleinte nem hittek az önállósulás anyagi lehetőségében. Egy félév alatt megépült a templom Újhatvanban, Cserkész utca 3.sz. alatt. 1935. májusában megtörtént ünnepélyesen az első kapavágás, május 12-én folyt le ugyancsak ünnepélyesen az alapkövetétel, szeptember 1-én pedig már a felszentelés örömnappja virradt fel a kicsiny nyájra.

Most idézzük meg az alapkőletétel pillanatait: amely 1935. május 12.-én megtörtént. Részletek D. Raffay Sándor bányakerületi püspök akkori, alapkő elhelyezési, ünnepi gondolataiból, Móz. I.8. 18-22. alapján:

„Az élet egy vándoráról szól ez a történet. Jákob vándorlásra indul. Mi is így indulunk el a köbölcsőnél, Élete társát keresi. Nekünk sem mindegy kívül társulunk. Apja, Izsák azt mondta neki: Ne végy feleséget a kánaáni leányok közül, mert azok anyagiások és pogányok. Nekünk is ezt tanácsolja az apák lelkének tapasztalása.

Jákob út közben álmot látott: lajtorját az égit, amelyen angyalok imádságosan jártak fel- s alá. És fenn Isten volt és az Isten áldást mondott. Mindenki tapasztalhatja ezt. Jákob azt a követ oltáruól állította fel, mert erről hallotta meg Isten áldását: „El nem hagylak téged!” És nevezte azt Bételnek = Isten házának.

*És fogadást tett: Ha Isten velem, ha megőriz, ha ételt, ruhát ad, ha békével térek vissza: **Ő lesz az én Istenem, és ez a kő Isten háza leszen.***

Hatvani hívek - vándorok vagytok, nektek is volt látomástok, Isten veletek volt, áldást adott. Ki lehetne más az Uratok, mint ez a megáldó Isten. Egy követ teszünk le: „Ez a kő Isten háza leszen!”

Hatvani testvérek, akiknek már van templomotok, megértitek-e az evangélikus testvérek örömet? Örüljeteek együtt az örvendezőkkel. A fundamentum még nem épület, de már áldott kezdet. Segítetek felépíteni. Higgyétek el nincs több Isten csak egy. Van háza-népe, vannak gyermekei, ezeknek meg kell egymást érteniük. Ahol vallásos emberek élnek, ott él a béke.

Ezt a fundamentumot megáldom a békesség királyának nevében.”

„Ezen májusi ünnepély után megindult a munka és szeptember 1-én már a felszentelés örömnappja virradt fél a kicsiny hatvani gyülekezetre. Szinte alig hihető, de fél év alatt megépült a templom a Cserkész (a jelenlegi Úttörő) utcában. Tervezője Sándy Gyula műegyetemi tanár volt, aki az általa szívesen alkalmazott, „magyaros” stílusban álmodta meg az épületet.” (Dr. Barcza)

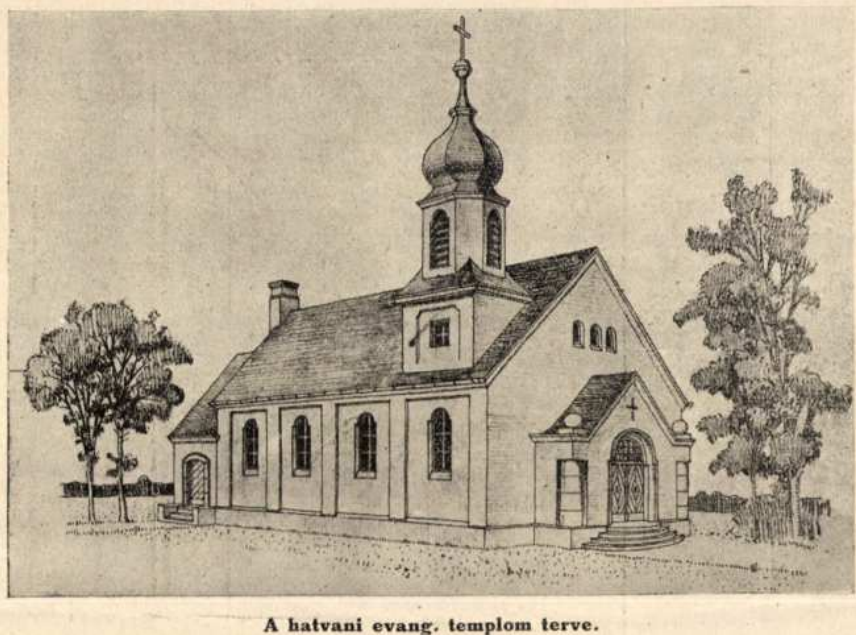
(**Sándy Gyula** építész (1868-1953), aki számos társadalmi, szakmai és egyházi tisztséget töltött be, pl. a Magyar Mérnök és Építész Egyesület titkára volt, az Evangélikus Egyházegyetem főépítésze, a nagytarcsai evangélikus gyülekezet felügyelője. Minden fórumot felhasznált arra, hogy egy-egy budapesti épület vagy városrész sajnálatos hibáját orvosolni lehessen. Sokat publikált, részt vett az első hivatalos építési szabályzat létrehozásában.) (szerk.)

Az építési önvallomás: *”Építkezéseim legnagyobb részénél oly feladatok elé lettem állítva, melyek megvalósításakor csak nagyon szerény és korlátozott anyagi eszközök állottak rendelkezésemre, de ezek a feladatok ösztönöztek arra, hogy a szolidaritás és építészeti tisztesség szem előtt tartása mellett tanulmány tárgyává tegyek minden újabb építési anyagot és szerkezetet, és magam is törekedjek, új különleges építési szerkezeti megoldásokra, melyekkel elérem a kiűzött célt és műveim mellett, hogy beosztás és szerkezeti szempontból megállják a helyüket,*

kíválnak előállítási költségeik csekély voltával. Épületeimmél a tégl- és kőarchitektúrát alkalmaztam előszeretettel, a magyarországi műemlékeken tanulmányozott motívumok felhasználásával és tovább fejlesztésével."

(Sándy Gyula)

D. Raffay Sándor bányakerületi püspök szentelte fel a templomot. Néhány, immár sárguló irat megmaradt ezekből az első időkből; így az a püspöki jóváhagyással ellátott költségvetési jegyzék, amely ifj. Kollár Mihály mátyásföldi építőmesternek szolt, továbbá az a pénztári összefoglaló jegyzék, 1936. júniusából, amelyen Piska Gyula gondnok elszámolt, a templomépítés bevételeiről és kiadásairól. 20 400 pengőbe került a templom. Ennek negyed, kereken 5 000 pengőt tett ki a megvásárolt anyagok számlája (60 ezer db tégl, 100 q mész, 200 q cement stb.). Kereken 10 ezer pengővel szerepelt az építési számla. És ismét kereken 5 ezer pengőt számíthatunk a többi iparos munkára (asztalos, bádogos, lakatos, villanszerelő stb.). De a megmaradt iratok között talán a legmeghatóbb olvasnunk azt az idegen úrlapra irt egyházi leltárt, amelyben kiderült, hogy az ingóságok nagyobb részét adományozás révén kapta az egyházközség. A Piska, Tóth, Filcsik családok nevei nem is egyszer szerepelnek benne, de sokan másokéi is. „A szószerket és a templompadokat Telkes Dezső asztalosmester és munkatársai készítették el borovi fenyőből, művészi színvonalon.” (Dr. Barcza)

Sándy Gyula építész-mérnök eredeti terve

Ránk maradt 1935. szeptember 1-i dátummal az első presbitérium tablója, amelyen 19 fénykép található. A személyek azonosak az 1932-ben megalakult

presbitérium tagjaival. Soroljuk fel őket tisztelettel, sőt kegyelettel, hiszen már nincsenek közöttünk, hanem elköltöztek az örök hazába. Középen Sztelhlo Gábor lelkész fényképe, tőle jobbra és balra Matheidesz József felügyelő és Denielisz Mihály másodfelügyelő. Ott vannak azután Piska Gyula gondnok, Filcsik Károly és Kappel Károly ellenőrök, Regős Gyula, Honti János jegyzők és Vági Lajos karnagy arcképei. Körülöttük a többi presbiter: Gyurkovics Lajos, Krieger Béla, Lizony Ede, Záborszky János, Sebestyén János, id. Tóth Ferenc, Makovonyi András, Ferik Pál, Aranyi Márton és Kiss János fényképe.

Méltó, hogy szeptember első vasárnapját, minden esztendőben ezután is megünnepelje a gyülekezet, mint ahogyan ezt eddig is megtette, a hála áldozatával.

Sztelhlo Gábor a templom felszentelése után nemsokára búcsút vett a gyülekezettől és 1935. szeptemberén Huszák József missziói segédlelkész került a helyébe, de csak néhány hónapra. Erre az időre esik Matheidesz József felügyelő halála is. (1936. január 19.)

Jávor Pál 11 éven át (1936. március 1-től -1947. március 23-ig), Terei Endre 12 és fél éven át, (1947. április 13-tól – 1959. szeptember 5-ig), Scholz László pedig 21 éven át (1959. október 4-től 1980. december 31-ig) volt a gyülekezet lelkészi vezetője. Vehetjük ezeket a szolgálati időszakokat nagyobb szakaszoknak, és ezekről kell még számot adnunk.

Jávor Pál volt tulajdonképpen első rendes lelkésze az egyházközségnek, miután 1936. júniusában a felettes egyházi hatóság jóváhagyta az önállósulást. Lelkészi hivatali, régi körbelyegzőnk is az 1936-os évet őrzi a "Hatvani Evangélikus Missziói Egyházközség" felirat között. Még ebben az évben minden tekintetben újabb gyarapodásnak indult a gyülekezet. Felügyelővé Legány Ödön nyugdíjas gazdasági akadémiai tanárt választották meg, aki 1944. augusztus 14-én bekövetkezett haláláig töltötte be tisztét. Még 1936-ban elkészült a templom apsisához kapcsolódó gyülekezeti szoba és lelkészi iroda. 1936/37-ben felépült a parókia, 14 ezer pengő értékben. Adományokkal gyarapodott a templom berendezése: keresztelőmedencével, kegyzerekkel, oltárterítőkkel gazdagodott. 1943. szeptember 19-én folyt le ennek a korszaknak talán legnagyobb örömmünnepe: felavatták a Rieger gyártmányú, 13 ezer pengő értékű Weltler Jenő budapesti karnagy által tervezett szép orgonát, amelyen 8 szóló változat működött. Sajnos csak egy esztendeig szólhatott Isten dicsőségére.

Sztelhlo Gábor volt a templomépítő lelkész, Jávor Pál építette meg a gyülekezetet. Nemcsak az anyaggyülekezetben, de a gyöngyösi fiókgyülekezetben és a szórványokban is fáradhatatlan munkát végzett.

A háború vihara, melynek pusztításáról már szoltunk a bevezetőben, az ő munkáját tépázta meg. 1944. november 19-től 1945. március 15-ig távol volt a gyülekezettől, mert nem tudott Budapestről hazatérni a frontvonal miatt. De visszatérve, munkához látott, megkezdte e helyreállítást.

Akkor már Danielisz Mihály állt az oldalán, mint felügyelő (1945. március 25-től – 1950. szeptember 24-ig, s Budapestre távozva lemondott tisztéről) Piska

Gyula helyét pedig, – aki 1946. január 9-én hunyt el – Ferik Pál vette át, a gondnoki tisztben. A jó munkatársakkal újra megindult az élet, és a nagy csapás után is életképesnek bizonyult a megpróbált gyülekezet.

A megkezdett helyreállítási munkák javarészét azonban Terei Endrének kellett folytatnia, akit 1947. május 4.-én iktattak be, („*Jávor Pál távozása után a lelkeszi állásba*”) (Dr. Barcza)

A következő években meg is történt a torony ideiglenes befedése, a parókia kijavítása, a templom festése, csatornázás és kerítésjavítás, fészer-építés, székek vásárlása, oltárterítők és szőnyegek beszerzése.

(„*Ezen időszakban (1948-ban) festették a háborúban megsérült oltárkép helyére az új, jelenlegi oltárképet Tichy Kálmán művét.*”) (Dr. Barcza)

1953-ban a templomtetőt javították ki. Az következő években pedig a templomi ablaküvegeket cserélték ki szép ornament üvegre, betonjárdát készítettek, palát biztosítottak a torony esetleges helyreállításához. Sok külső és belső nehézség között nem csekély munka volt ez sem. A gyülekezet életében ő kapta meg a megtartás mindig nehéz leckéjét. Az ő nevéhez fűződik az, hogy 1957/58-ban női presbitereket is választott a gyülekezet, mégpedig a gyülekezeti munka javára. („*Városi gyülekezet lévén, ez az újítás viszonylag simán, nagyobb bonyodalmak nélkül megvalósult, nem úgy, mint a tősgyökeres, nagy hagyományokkal rendelkező falusi gyülekezeteinkben.*”) (Dr. Barcza)

Ki kell emelnünk azt a lelki megújulást célzó részletes programot, amelyet Rőczey Jenő felügyelő hozott, akit Danielisz Mihály távoztával, 1950. október 1-én iktattak be, új tisztikar és presbitérium élén. Eddig ő töltött be leghosszabb időt áldásosan a felügyelői székében.

Scholz László több, mint 2 évtizedig volt az egyházközség hűséges lelkipásztora. Ez a 2 évtized az egyházközség 6 és fél évtizedes történetében mindenképpen jelentős. Munkásságát a nagy gonddal végzett „belső” és „külső” építés egyaránt jellemzi. („*Magas színvonalon, komoly teológiai megalapozottsággal, részletekbe menő hűséggel, meleg pásztori szívvel, szeretettel, jelentős és közismert egyházi szépírói, költői munkássága: énekeskönyviünkben több, ismert éneke megtalálható, versesköteteket, igehirdetési gyűjteményeket is kiadott, főleg nyugdíjas éveiben. Idős korában is hűségesen forgatta a tollat.*”) (Dr. Barcza)

Áthelyezték a sekrestyeajtót, hogy ne közvetlenül az oltáron keresztül legyen a bejáró a templomba, hanem az oltártól jobbra eső falon át, ahol a keresztelőkő áll. Ezzel egy új sekrestye létesült. Megfelelő szekrényt szerzett be az egyházközség, amelyben az oltárterítők, a kegyeszek, (azaz „*szent edények*” Dr. Barcza) elfértek, és helyet kaptak a legfontosabb irtok is. Bent a templomban kijavították a vakolat és festés hiányosságait, valamint a betonpadlózat töredezéseit. Megjavították a zár-szerelvényeket, az oltárrácsot. Fényezték a templom előterében álló tárgyakat, a lelkeszi irodában és a gyülekezeti teremben lévőket. Új szőnyegek kerültek a templomba. A *futószőnyeget* a hatvaniak

gyűjtése, az oltárszőnyeget a gyöngyösi hívek adakozása biztosította. Új díszes oltárterítő készült a negyedszázados jubileumra, egy darabból, munkás kézimunkával. Adomány volt ezenfelül egy úrvacsorai takaró és egy horgolt bibliatartót takaró kézimunka.

Befestették a templomkerítést, a főbejárati kaput, és eredeti színeiben helyreállították a kapu felett ékeskedő Luther-rózsát. A gyülekezeti terembe is oltár került, hogy télen kápolnának használhassuk. Egyéb, kisebb tárgyakkal is felszereltük, csinosítottuk. Edényeket vettünk szeretetvendégségek céljára. A parókián és udvarán is számos javító munkát végeztek. Az adományozók neve Istennél van felírva.

(1960-ban az egyházközség szeptember 4-én ünnepelte evangélikus temploma felszentelésének 25 éves fordulóját. Ez alkalomból egyhetes igehirdetés-sorozat keretében az egyházmegye esperese és a gyülekezet volt lelkészei szolgáltak.) (szerk.)

Az igehirdetés és a lelkipásztorkodás mellett tovább folyt a "külső építés": a parókián, a konyhában új mozaiklapok kerültek a padlózatra, csöbe került a toronyban lévő villanyvezeték. Két nőtestvér – édesanyjuk emlékére – saját kézimunkával elkészített oltárterítőt adományozott, felújította a gyülekezet mindkét harmóniumát. 1962-ben, Gyöngyösön új futószőnyeg került a gyülekezeti terembe, külön adományokból.

1963. szeptember 15-én nagy ünnepe volt a, gyülekezetnek: Virágh Gyula esperes szolgálatával, „*áldozati vasárnap*” keretében, adott hálát Istennek a teljesen helyreállított templomtoronyért. Ezzel a nagy munkával újabb, jelentős lépést tett a gyülekezet azon az úton, amely a háború okozta károk helyreállítását jelenti. (Ehhez a munkákhoz a közegyház is hozzájárult.) (szerk.)

Ugyancsak 1963-ban, október 27-én került a felügyelői székbe Szkokán Lajos, a lemondott Rőczey Jenő utódként. 1966-ban került sor a gyülekezeti terem felújítására: villanylámpa került a szószék fölé, a terem kifestése is megtörtént. A gyülekezeti terem nemcsak kisebb gyűlések, összejövetelek, bibliaórák, szeretetvendégségek megtartására, hanem a téli időben istentiszteletek, illetve áhitatok megtartására is alkalmassá vált.

1967. augusztus 24-én püspöklátogatás volt; augusztus 24-én. Dr. Ottlik Ernő látogatta meg a gyülekezetet; személyében Hatvanban másodízben, Gyöngyösön pedig először volt püspöklátogatás a gyülekezet területén.

1968-ban Gyöngyös 5 darabból álló paramentum-garnitúrát kapott a hívek jóvoltából, Hatvan pedig a templomot festette ki az LVSz (*Lutheránus Világszövetség*) és a hívek 24.000. – forintos adományából. 1970-ben a gyülekezet mindkét helyén tisztújítás volt, és újabb adományokból további, kisebb pótlások és felújítások történtek. Szinte minden évben kisebb-nagyobb felújítási munkák történtek a templomnál és a parókiánál. Még 1965-ben megtörtént a csatornázás és a vízbekötés a parókiára; így a lelkészlakás tovább közelítette a városi nívójú lakások ellátottságát.

1971-ben elhunyt a gyülekezet volt felügyelője, Róczy Jenő, akinek bibliás, belmissziói lelkülete mély nyomokat hagyott a gyülekezet lelki arculatán.

1975-ben az elhunyt, hűséges gondnok Balog Lajos helyére Hajnal László került Hatvanban; június 4-én pedig Dr. Ottlik Ernő püspök ismét meglátogatta a gyülekezetet, és mindkét helyen szolgálatokat végzett; jelezve látogatásával azt is, hogy egyházvezetőségünknek kiemelten gondja van a szórványgyülekezetekre, és a helyszínen tájékozik a helyi problémákkal kapcsolatban. Ugyanekkor a parochián javításokra, felújításokra 3.000.- forintot fordított a gyülekezet.

1976. őszén Gyurkovics Lajos tiszteletbeli felügyelő, és Szkokán Lajos tiszteletbeli felügyelő halála szomorította meg a gyülekezetet. Mindketten a gyülekezet régi munkásai, több tisztség viselői voltak Hatvanban. Gyurkovics Lajos kántori, Szkokán Lajos pedig pénztárosi, majd felügyelői szolgálatot végzett. Tisztújítással eddigi pénztárosunk, Halasi András lett a felügyelő Hatvanban, Solymári Zoltán eddigi gondnok pedig Gyöngyösön. Még június 13.-án esperesi látogatást végzett a gyülekezetben Szebik Imre. A rendelkezésének megfelelően használatba vettük az új bibliafordítást, hogy Isten ígéje így is közelebb kerüljön korunk emberéhez.

1979. év folyamán elhunyt Vukovics Jenő gyülekezeti jegyzőnk, helyére ifj. Halasi András került. Kovács Lászlóné – presbiteri szolgálatának megtartásával – lemondott pénztárosi tiszteről; új pénztárosunk özv. Drotár Vendelné lett. Gyülekezetünk is megemlékezett elhunyt Jávor Pálról, első rendes lelkészéről. Itteni munkásságának eredményei, értékei jelenünkig elérnek. Ugyancsak ezévből, a Városi Tanács, – nagyvonalú segítőkészséggel – bitumennel borította be a templom előtti teret. A nyugatnémet GAW-tól 4.000.- DM adományt kaptunk; ezt az összeget pótlásokra, a gyülekezeti terem festésére, valamint a harangok villamosítására fordítottuk. Ezt a munkát Vincze János helybeli villanyszerelő mester végezte el.

1980-ban elhunyt Csörgei Mihály másodfelügyelőnk. Csendes, hűséges munkájával építette a gyülekezetet. Az ózdi gyülekezet adományából irodai szekrényt kaptunk, ezt mindenestül megújítottuk, és elrendezett irattárunkat ebbe helyeztük el. Szeptember elején sikerült kijavíttatni a templomtorony négy sarkát, új lemezekkel borítva a betondíszet. Így nem fenyeget újabb leszakadással. Sor került az utcai kerítés lefestésére, és a parókia ereszcatornáinak rendbehozatalára is.

1981. március 22-én volt Dr. Barcza Béla beiktatása a gyülekezet lelkészi állásába. A presbiterek közül ebben az évben hunyt el Hózián Henrikné, Stefaidesz Károly és id. Tóth Ferenc presbiter testvérünk. Valamennyien a gyülekezet „alapító nemzedékéhez” tartoztak. Hűségük, szolgálatkészségük, áldozatvállalásuk maradjon figyelmeztető és serkentő példa mindnyájunknak. Honti János testvérünk, egykori jegyzőnk Vácott hunyt el, szolgáló életben és reménységben. Kiemelkedő eseménye volt az 1981-es esztendőnek Dr. Ottlik Ernő püspök újabb látogatása Hatvanban és Gyöngyösön. Főpásztorunkat harmadik alkalommal

köszönhetjük közöttünk. A helyszínen ismét tájékozódott életünkről, gondjainkról, örömeinkről.

„Épületeinknél újabb kisebb-nagyobb beépítéseket, felújításokat, renoválásokat végeztettünk: folyamatosan, szinte évről-évre.” (Dr. Barcza)

A jövődő Isten kezében van. Ami rajtunk áll, csak az, hogy felismerjük Isten velünk való akaratát, és bizalommal engedelmeskedjünk neki.

Szeretnénk méltók lenni a templomépítő atyákhoz. Főhajtásunk, hogy Luther Márton atyánk tanításában növekedjünk, amire templomkapunk felett az ő rózsája is int. Legfőképpen pedig; a mi Mennyei Atyánknak kívánunk hűségesebb gyermekei lenni a mi Urunk Jézus Krisztusban, akié a dicsőség, nemzedékről-nemzedékre.

Hatvan, 1980. körül, készítette: D. Scholz László lelkész

2. 50 ÉV A HATVANI EVANGÉLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG RÉSZTÖR-TÉNETÉNEK VÁZLATA 1950-2000

(Dr. Barcza Béla lelkész szolgálata és visszatekintése)

A címben jelzett "behatórolás" szerint, a hatvani Evangélikus Egyházköztség különben sem hosszú, de azért mozgalmas történetéből most csak az utolsó 50 év eseményeit tekintjük át, vázlatosan.

Sajnos, a második világháború a templom, és a nemsokkal épült lelkészlakás állagában és felszerelésében is nagy károkat okozott, de még inkább az emberéletekben és az emberszívekben. Örömrünk az, hogy ezek a sebek begyógyulnak, a háborús károkat szinte teljesen sikerült eltüntetnünk, sőt a felújításokban és a modernizálásban még előre is léphettünk, híveink adományaiából, egyházi vezetőségünk megértő támogatásából és városi önkormányzatunk többször nyújtott, megértő segítségéből.

Az újhatvani ferencesek és családok 1950 nyarán történt internálása természetesen híveink és gyülekezetünk életére is "sokkolólag" hatott, és hosszú idő kellett ahhoz, hogy ez a "sokkhatás" lassan oldódjon. Ez a szomorú esemény nálunk is jól érzékelhető károkat okozott, lelkiekben és anyagiakban egyaránt.

A háború után megkezdett helyreállítási munkák javarészt Terei Endrének kellett folytatnia, akit 1947. május 4.-én iktattak be hivatalába.

(A háború utáni helyreállítási feladatok leírása kb. 1981-ig az első részben, D. Scholz László lelkész visszaemlékezéseiben szerepel *Dr. Barcza lelkész dőlt betűs* kiegészítésével.) *(szerk.)*

1981 után egyre jobban és egyre többen rádöbentek a gyülekezetből arra, hogy a nyugodt, kiegyensúlyozott gyülekezeti élethez nemcsak az elmélyült, folyamatos hitélet, az egymás gondjaival-bajaival és örömeivel való törődés, hanem az egyházi épületek rendben tartása, modernizálása is elengedhetetlenül szükséges. Egyre többen látják ezt a fontos feladatot, és tesznek is a megoldásért.

Legalább "villanásaiban" lássuk ennek a folyamatnak a legfontosabb eseményeit, természetesen a "lelki eseményekkel" együtt.

1985. a templomszentelés 50. évfordulójáról is méltó módon emlékeztünk meg: dr. Nagy Gyula püspök szolgált közöttünk. Erre az ünnepi alkalomra – nagyszegű közegházi segéllyel – megtörtént a földgáz szolgáltatás bevezetése a gyülekezeti helyiségekbe és a parókiára, kb. 170.000.- Ft költséggel és 40 db melegítő villanypárnát is beszereztünk a templomba.

Elhunyt Solymári Zoltán gyöngyösi fiókegyházunk felügyelője. Reménységgel és hálással gondolunk hűség, kedves testvérünkre.

1986. Gyöngyösön felügyelőnk lett Füzesséry Gusztáv, fiókegyházközségünk kipróbált, régi, bölcs munkatársa. Ugyancsak Gyöngyösön "besegítettünk" a református gyülekezeti terembe történő földgáz szolgáltatás bevezetésbe, 30.000.- Ft-tal (20.000.-Ft országos segély, 10.000.- Ft a hívektől). Hatvanban: a parókián megtörtént a fürdőszoba és a lelkészi dolgozószoba felújítása "önerőből".

1988. Gyöngyösön elhunyt Herzog Ernő másodfelügyelőnk. Hisszük: hite, hűsége, csendes helytállása elnyeri jutalmát.

1989. Gyöngyösön tragikus hirtelenséggel hunyt el dr. Böjtös Zoltán presbiter testvérünk.

1990. Gyöngyösön: másodfelelőnk lett dr. Szabó Dénes presbiterünk; Hatvanban elhunyt: Hévíz József presbiter testvérünk. Böjtös Zoltánnal mindketten a csendes hit, a hűségben munkálkodás emberi voltak. Hisszük Urunk irgalmát.

1991. Hatvanban: másodfelügyelőnk lett: Balogh István, régi, vezetésre teremt, agilis presbiterünk. Felújítottuk a templomi villanyvezetékeket, kisebb javításokkal és a parókián is véreztettünk kisebb javításokat, kb. 130.000.- Ft költséggel. Részben a szomszédok segítségével az összes kerítést felújítottuk,

1992. Régóta érzett hiányt sikerült megszüntetnünk: Hatvanban telefonvonalat kaptunk, a lelkésszel történő állandó kapcsolattartás segítésére; ez főként szórványhelyzetünk miatt kiemelkedően fontos segítségünk lett.

1993. Gyöngyösön dr. Szabó Dénes felügyelőnk, dr. Székács György másodfelügyelőnk lett. Egész egyházközségünkben a "fiatalítás" útjára léptünk figyelembe véve nemcsak a szükségleteket, hanem a lehetőségeket is.

1994. Egyházközségünk területén, Bagolyirtáson (*Mátraszentimre közigazgatási területe.*) (szerk.) ünnepélyes átadásra került a Názáret kápolna és a hozzáépített pihenőház, a FÉBÉ tulajdonában és kezelésében.

Nagy lehetőségek és áldások forrása ez a modern, célszerűen felépített, mátrai "bázisunk". Együtt üdülhet, erősödhet e szép helyen a "test és a lélek".

1995. A templomépités 60. évfordulóján D. Szebik Imre püspök végezte az ünnepi szolgálatokat. Ezt az évfordulót a gyülekezeti teremnek kápolnateremmé történt végleges és teljes. átalakításával (benne új kis oltár és kis szószék felszentelésével) ünnepeltük meg; összesen kb. 160.000.- Ft költséggel létesítettük

ezt a célszerűen és modern módon berendezett, "mini" templomunkat. "Aranynál" is többet ér a szolgálata.

1996. Hatvanban konfirmandus-találkozót tartottunk, egykori hatvani konfirmandusainknak. Egész napos együttlétünk vendég-szolgálattevője Terei Endre nyugdíjas lelkész volt. Nagy öröm és áldás volt a "régieknek" újra találkozni. Elkezdtük a toronyfelújítás nagy munkáját.

1997. Folytatódott templomtorony felújítása. Gyöngyösön új kisszószéket szentelhetünk, dr. Majdán Antalné buzgóságából és nagyösszegű adományából. Az új ének-számtálát Dr. Barcza Béláné adományozta.

1998. elhunyt Terei Endre nyugdíjas lelkész, aki nem könnyű időszakban volt a gyülekezet lelkipásztora. Temetésén néhányan jelen voltunk a gyülekezetből. Hisszük, az itteni "kevés" helyett "sokra" bízva Urunk Ónála.

1999. Megtörtént a templom teljes, külső felújítása kb. 1, 2 millió Ft költséggel. Ugyanekkor történt meg ajándékba kapott, kis villanyorgona-harmóniumunk felszentelése és megemlékeztünk Sztehlo Gábor halálának 25. évfordulójáról, Az ünnepi szolgálatokat D. Szebik Imre püspök végezte.

2000. Megtörtént a templomkülső után – ugyancsak alapos, körültekintő munkával – a templombelső teljes felújítása is. Az ünnepélyes hálaadáson és megemlékezésen Veczán Pál esperes szolgált. A felújítás költsége kb. 1 millió Ft volt. Megtörtént nagy harmóniumunk alapos felújítása is. (60.000. – Ft).

Elhunyt Filcsik Márta testvérünk, hatvani gyülekezetünk régi, hűséges tagja, aki a "gyülekezetalapító nemzedékhez" tartozott. Mély hittel, rendíthetetlen hűséggel élte meg gyülekezetünkben családja "felvidéki, kegyes tradícióit", és kicsiny gyülekezetünk egyik "oszlopa" volt. Végrendelésében egyik örökösének egyházközségünket jelölte meg; ennek érvényesítése megtörtént. Istennek adunk hálát életéért, hűségéért, szolgáló életéért. Hisszük, hite jutalma nem marad el.

Az egész esztendőben folyamatosan mentek végbe a tisztújítások gyülekezetünkben.

Tisztségviselőink **Hatvanban:** Balogh István felügyelő, Goráczné Blaubacher Edit másodfelügyelő, Nánai Csabáné gondnok, özv. Drotár Vendelné pénztáros **Gyöngyösön:** Dr. Szabó Dénes felügyelő, dr. Székács György másodfelügyelő, Szalai Béláné, Nagy Albertné pénztárosok.

Tiszteletbeli presbiterek lettek: id. Halasi András volt felügyelő és Hajnal László volt gondnok Hatvanban,

Presbitériumainkat is megújítottuk, részben a régiekből, részben újakból. Bőven van már, mit építeni, de újjáépíteni is, helyben és országosan. Jó munkát, áldott, eredményes tevékenységet egyházunkban – mindenkinek. Nagy öröm és reménység, igazi egyháztörténelmi esemény: a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület "hamvaiból történt feltámadása".

Ez évben még 40 db ülőpárnát is beszereztünk külön, a kápolnateremben történő használatra, kisebb, külön adományokból.

Goráczné Blaubacher Edit (*G-né E.*) felügyelőnk 2017-ben idézi fel emlékeit Dr. Barcza Béla tiszteendő úr szolgálata idejéről:

„2003-2004-ben megtörtént a templomtető felújítása. A gyülekezeti újság évi 5 alkalommal jelent meg, és évente két alkalommal tartottak szeretet-vendégséget is, ahol meghívott vendégek előadása után mindig jó hangulatú, kötetlen beszélgetések voltak sütemény és tea mellett. Itt lehetőségünk nyílt egymást megismerni, ami a szórvány jelleg miatt nagyon fontos volt. Ebben az időben a gyülekezeti kirándulások és a gyerekek táboroztatás is zajlott. Rendszeres hittan oktatás is volt, szombatokon vittük oda a gyerekeket. A gyerekekkel karácsony és húsvét előtt szintén együtt voltunk családosan, a gyerekek másorral szolgáltak.”

(megj.: Sajnálatos módon a háborúban elpusztult torony óráját a mai napig sem sikerült felújítani, megjavítani. Igaz manapság számtalan időmérő eszköz áll már az emberek rendelkezésére szerk.)

Nem zárhatjuk le ezt a rövid, vázlatos áttekintést anélkül, hogy néhány rövid megjegyzést ne tegyünk egyházunk jellemzőire, amelyek egyúttal a szükséges tanulságokat, és a jövőre nézve, cselekvési, intézkedési irányvonalat, feladatokat is jelentenek.

A./ A lelki élettel kapcsolatosan:

a./ Gyökérnélküliség ("tradíció hiány")

Az egyházunk területén élő hívek szinte kivétel nélkül- előbb- utóbb "betelepültek", Hatvanban főleg vasutasok, Gyöngyösön inkább értelmiségiek, illetve ezeknek a leszármazottjai, akik igyekeznek megélni a "szülőföldről" családjukkal hozott, "tradíciót", kegyes egyházi szokásokat, de mivel sok helyről és kevesen vannak, ez csak alig-alig sikerül. Részben az itteni nem hosszú, gyülekezeti múlt, részben az erős szórványhelyzet, részben pedig ez itt is erősen jelentkező szekularizálódás (a *vallás és egyház szokásainak kiszorulása*) az oka annak, hogy a kicsiny létszám ellenére is "sokszínű" a gyülekezet.

b./ Szórványhelyzet

Igazi szórványhelyzetben vagyunk és ezért sem könnyű itt az egyházi élet. "Rögzített" lélekszámunk: 414 fő egész területünkről. Ha ezt lebontva, arányítjuk városain lélekszámahoz, akkor megdöbbentő az eredmény: Hatvanban alig 1 %, Gyöngyösön pedig alig 0,5 %. De a hűséges munka sohasem marad eredménytelen. Hatvanban pl. 1840-ből mindössze 3 evangélikus személyről van tudomásunk - és alig 100 éve múlva gyülekezet szerveződött, önállósodott. Megváltozott körülmények közé megváltozott "missziói stratégiát, technikát".

c. / „Mobilitás”.

Ez itt híveink „mozgékonyosságát” jelzi. Budapest, Gyöngyös, Jászberény közelsége nemcsak előny, hanem egyszerre hátrány is. Különösen itt, Hatvanban szinte mindenki "utazik", sokan vannak, akik napról- napra évről-évre, állandóan. A "mozgó" embereket pedig nem könnyű elérni. Ráadásul nem egy családunk van, amely rövid időn belül, városaink területén 3-szor-4-szer is lakóhelyet változtatott.

Persze, azért a nagyvárosok közelségének haszna is van: a környékről jónéhány család költözött be, különösen Hatvanba, itteni munkahelyek, a kitűnő, gyors közlekedés miatt. Ha őket be tudjuk kapcsolni az egyházi életbe, akkor ez nagy gazdagodást jelent sokaknak. Szórványainkban is szinte állandóan találkozunk "kihívásokkal".

Röviden meg kell említenünk azokat az eszközöket is, amelyeknek a segítségével próbáljuk még intenzívebbé, eredményesebbé tenni munkánkat; ilyenek pl.: a szinte minden családi otthonban megtalálható telefon, mobiltelefon; névjegy, gyülekezeti képeslap, gyülekezeti körlevelek, templomon kívüli, egyházi rendezvények, állandó, rövid vallásos (bennük: evangélikus is) műsorok a gyöngyösi Városi Tv-ben; beszámoló, tudósítások nem egyházi kiadványokban, evangélikus hetipunk folyamatos terjesztése, ... stb.

B./ Az anyagi ügyekkel kapcsolatban:

a/ Egyházi életünk zavartalanságának biztosítása.

Ehhez 3 tényező szükséges:

I./ a "gyakorlatra" néző, komoly, teológiai munka;

II./ teljes működési szabadság;

III./ rendezett anyagi körülmények.

(Ad III/ Óhatatlanul szükséges a gyülekezeti lelkészi javadalmak átfogó, körültekintő, mindenféle szempontot figyelembe vevő, igazságos rendezése - a jelenleg szolgáló, de jövőben szolgálatba lépő, fiatal lelkészek miatt is.)

Ez nem egyszerűen a lelkészek "existenciális", hanem gyülekezeteink talpon maradásának, és egyházunk jövődjének sarkalatos kérdése. Ezen a vonalon is, sürgősen cselekedni kell, mert e halogatásnak felmérhetetlen, beláthatatlan következményei lennének.)

b/ A köszönet szava.

Utolsó szavunk mégsem a zúgolódásé, hanem a köszöneté.

Megköszönjük a gyülekezet tagjainak hűségét, komoly áldozatvállalását, amelyet nagyon gyakran, erejükön, lehetőségeiken felül, megható módon mutattak meg. Ahol komoly hit van, ott ez anyagi problémák is megoldódnak. ••• A "szegény özvegy fillérje" – manapság is, gyakran, szívet szorító valóság!

Megköszönjük egyházvezetőségünknek a sokszorosan nekünk juttatott anyagiakat, amelyekkel ugyancsak lelkiismeretesen "sáfárkodtunk": erősítésre, építésre, modernizálásra. Ezúton is, tisztelettel kérjük, megértő segítségüket.

Megköszönjük a városi önkormányzatoknak (Hatvan, Gyöngyös) megértő, rugalmas, bölcs, segítőkész magatartásukat, amelynek "jelzése" a nekünk sokszor juttatott, kisebb-nagyobb összegű, rendkívüli adomány, segítség, rugalmas ügyintézés. Nagyon reméljük, hogy ez a tiszta, mélységesen emberi magatartásuk – pártpolitikai összefüggésektől függetlenül – ezután is megmarad. Közös céljainkért ezután is szívesen dolgozunk együtt.

Végül, de nem utolsósorban. megköszönjük Istennek, hogy a Hatvan-Gyöngyösi gyülekezetét, a nem könnyű évtizedekben is, mindedig kegyelmesen megtartotta, hitünket, reménységünket, szeretetünket erősítette. "**Erős várunk**" volt, és marad, mindörökre.

"Mindedig megsegített minket az Úr. ..." (1Sám 7:12/b).

„Annak pedig, aki véghetetlen bősséggel mindeneket megcselekedett, feljebb hogyan mint kérjük vagy elgondoljuk, a mibennünk munkálkodó erő szerint, annak legyen dicsőség az egyházban, a Jézus Krisztusban, nemzedékről-nemzedékre, örökkön-örökké, Ámen. (Ef.3.20-21)

Hatvan, 2000. körül, készítette: Dr. Barcza Béla lelkész

Ezzel a végzóval zártuk le a gyülekezet életét bemutató részt az itt szolgáló lelkészek és más szolgálók emlékei, írásai alapján.

E kis füzet szeptemberi, véglegesítő szerkesztésekor érkezett a szomorú hír jelen lelkészünk és az Országos Evangélikus Honlap megemlékezésében is:

*„Hatvan – Szomorú szívvel, de a feltámadás reménységében tudatjuk, hogy **Dr. Barcza Béla nyugalmazott evangélikus lelkész, életének 81. évében, 2017. szeptember 21-én, hazatért Teremtőjéhez.**”*

Most pedig idézzük fel a hatvani evangélikusoknál szolgáló lelkészek életrajzait külön-külön 2005-ig.

- 1./ **SZTEHLO (SZENCZY) GÁBOR** lelkész (sz.: 1909. szeptember 25., Budapest – mh.: 1974. május 28., Svájc/Interlaken), (64 évesen).
Hatvanban szolgált: 1934. január 1-től - 1935. szeptemberig.

Dr. Szenczy Aladár Tamás László jogász, táblabíró, evangélikus és Haggemacher Márta Mária Jozefa református vallású fiaként született Budapesten, az Orlay utca 10. szám alatt, megegyezésük szerint édesapja vallását követte.

1915-1927 elemi és középiskolák, a soproni evangélikus gimnáziumban érettségizett. Érdeklődése azonban már fiatalon az elesettek, a szegények felé fordult. Ez indította a lelkészi pályára. Önéletrajzában így vall erről: *„A teológiai tanulmányokból amennyire erőm telik, minél többet el akarok sajátítani, mivel csak a vezetésre rendelt embereknél többet tudó ember tud embertársain segíteni.”*⁽¹⁾

- 1927-1931. Teológiai tanulmányait Sopronban végezte. A „Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Kara ⁽²⁾ arhívuma írta:

*„Szakvizsgálatot ill. szigorlatot tett hallgatók névsora közöttük: 1931/VI/1, 12-13, VI/2-3, 17, 19-20. **Sztehlo Gábor**”*

- 1931-1932. Egy évet ösztöndíjasként Finnországban töltött, ahol mély hatást gyakorolt rá a finn „*felébredtek*” mozgalma. Ez nemcsak hitét mélyítette el, hanem érdeklődését is felkeltette a népfőiskola iránt.

1932. Káplán a budavári gyülekezetben.

- 1933-1935 között a új-hatvani gyülekezetben szolgált, ő szervezte meg a városban a missziói gyülekezetből az önálló Evangélikus Egyházközséget, egy év alatt templomot épített, akkori felügyelőjével, Matheidesz Józseffel karöltve. (1934-ben anyagi támogatást teremt, 1935-ben felépül és felszentelik az evangélikus templomot.)

1934. A Magyarországi Ágost. Hitv. Evangélikus Kerületi Egyetemes Egyház 1934. évi október hó 26.-ik napján, a Budapesti rendes egyetemes közgyűlése közölte:

A missziói munkáról közölte az illetékes püspök: hogy:

„A múlt évi egyetemes közgyűlés idevonatkozó határozatához híven Sztehlo Gábor, volt budapest-fasori segédlelkész személyében szervezőt küldöttem ki az eger-gyöngyös-hatvani misszióba. A lelkes és erre a munkára különös karizmákkal megáldott, ifjú lelkipásztor buzgólkodása nyomán élénk hitélet indult meg, különösen Gyöngyösön és Hatvanban, ahol a kezdet nehézségeivel jórészt már megküzdve, halad a szervezés munkája. Egerben még nehézségek mutatkoznak. Hatvanban olyan lendületet vett a templomépítési mozgalom, hogy az építkezés talán már tavasszal megkezdődik. Remélhetőleg az egeri nehézségeket is sikerül mielőbb kiküszöbölni, úgyhogy ott is előbb-utóbb elérjük azt, amit Gyöngyösön és Hatvanban már elértünk. A nagy távolság miatt intenzív és így a kívánt

eredményt biztosító munka Egerben, Szehlo Gábor jelentése szerint, csak úgy lenne végezhető, ha ott külön munkaerő állítatnék szolgálatba. Eger, Gyöngyös, Hatvan kérdésével közgyűlésünk még foglalkozni fog. Itt még csak azt említem meg, hogy az egyetemes egyház anyagi lehetőségeihez mérten igyekeztem a megindult, ígéretes mozgalom előhaladását a szükséges pénzügyi eszközök rendelkezésre bocsátásával biztosítani.”

1936. A Bányai Ágostai Hitv. Evangélikus Egyházkerület 1936. évi szept. 25-i, Budapesti rendes közgyűlés jegyzőkönyve közölte a püspök szavait (19. old):
- „... az újonnan alakult nagytarcsai missziói egyház Szehlo Gábor segédlelkésként „választotta lelkészévé. Az új lelkészeket szeretettel és bizalommal köszöntöm, őket és munkásságukat az egyház Urának a megáldó kegyelmébe ajánlom.”*
- 1935-1942. A nagytarcsai gyülekezet első önálló lelkésze és parókia építője, ahol 1937-ben népfőiskolát szervezett.
1936. március 22: A nagytarcsai missziói egyházközség lelkészévé iktatták.
- 1936-ban megnősült, feleségül vette Lehel Ilonát (Lehel László és Lehel Ferenc lelkészek húgát).
1937. A finn lelkészek számára rendezett közös lelkészkonferencián megfogalmazódott a nagytarcsai népfőiskola gondolata, amelyet aztán 1938-ban alapítottak meg.
- „Rájött arra, hogy az a 4-6 elemi osztály, amit akkor általában a parasztfiatalok végeztek, nem elegendő sem a mindennapi életben való eligazodáshoz, sem pedig a gazdálkodáshoz. Az ő továbbképzésüket szolgálták az egyre gyarapodó számú Népfőiskolák”.⁽¹⁾*
- (A mozgalmat az ismert népi írók közül is sokan támogatták (Kodolányi János, Erdei Ferenc, Illyés Gyula és mások. Hiszen a kultúra és a korszerű gazdálkodás ismereteinek továbbadásával az elmaradott parasztság felemelkedését segítette.)*
1937. Első gyermekük, Gábor megszületett.
1938. okt. 23.: Nagytarcsa – finn minta alapján – a Tessedik Sámuel népfőiskola alapkövetétele megtörtént.
1941. Második gyermekük, Ildikó megszületett.
- 1942-1944 tavaszáig Budapesten egyházkerületi missziói, majd kórházlelkész volt.
- „A második világháború (1939-1945) katasztrófába sodorta az érintett országokat, többek között hazánkat is: Európa nagy része szenvedett a fasiszta Németország megszállása és terrorja alatt: a hadi cselekmények miatt emberek milliói - előbb csak katonák, később civilek is szenvedtek, nyomorogtak és pusztultak el.*
- Az emberiség minden háborúja öldökléssel, pusztítással ment végbe, de arra még nem volt példa, amit a fasiszta Németország tett, hogy*

népcsoportok: elsősorban a zsidóság, másodsorban a cigányság módszeres kiirtását szervezete volna meg. A zsidóellenesség (antiszemitizmus) és a cigányellenesség korábban is fellelhető volt Európában, de a második világháború alatt a németek az általuk megszállt országok hatóságaival irtóhadjáratot folytattak főként a zsidók ellen. Először szűk városrészekben zsúfolták össze (gettók) vagy rögtön táborokba terelték őket – a csecsemőktől az aggastyánokig – majd embertelen körülmények között (agyonzsúfolt marhavagonokban, étlen-szomjan) embertelen táborokba (koncentrációs lágerekbe) szállították őket. Itt kiválogatták a munkaképeseket, akiket halálra dolgoztattak, majd a munkaképtelennel együtt gázkamrában megölték, ezután pedig elégették őket. Ezt a zsidó- és cigány-pusztítást nevezzük Holocaustnak. Mintegy 6 millió zsidót és több tízezer cigányt öltek meg ilyen módon.” (1)

(Nagytarcsán 1943-ban már Győri János volt a lelkész. szerk.)

1944. márc. D. Raffay Sándor ev. püspök megbízásából a református Jó Pásztor Egyesülettel együtt elkezdte a zsidó gyermekek szervezett mentését. (Ennek a 365 napnak történetét tartalmazza később írt naplója, melyet Isten kezében címmel adtak ki. Csodával határos módon – elhagyott vagy rendelkezésére bocsátott villákban – sikerült 1500 gyermeknek és körülbelül 500 felnőttnek menedéket nyújtania az ostrom végéig.) (3)

1944. október - 1950. jan 7. „Tartós szabadságot kapott az evangélikus egyháztól, hogy minden erejét a gyermekek mentésére, otthonok kialakítására és szervezésére fordíthassa. 1944 karácsonyáig 32 otthonban szervezte meg a gyermekek elhelyezését és ellátását a svájci Vöröskereszt anyagi és erkölcsi támogatásával ismerős és felajánlott családi házakban.” (3)

1944. október 5-én nyitották meg az első otthont „Szehlo Gábor nagybátyja, Haggemacher Ottó által felajánlott I. kerület, Bérc utca 16. alatti villájában. 1944 karácsonyáig 32 otthonban szervezte meg a gyermekek elhelyezését és ellátását a svájci Vöröskereszt támogatásával Ney Ákos vasútigazgató családi villájában. Minden erejét az üldözött gyermekek és felnőttek megmentésére fordította; munkája nyomán több száz gyermek és felnőtt menekült meg a biztos haláltól, tekintet nélkül nemre, fajra, vallásfelekezetre, politikai felfogásra és világnézetre. Létrehozta **Gaudiopolis** néven az első öngazgatású gyermekvárost. Az ún. „Szehlogyerekek” évtizedek múltán is hálásan emlékeztek rá, aki mindenkinek „apukája” volt. Az ezerhatszáz megmentett gyerek egyike Oláh György, későbbi Nobel-díjas tudós volt. De itt volt Horváth Ádám rendező, TV-s személyiség, Keveházi László esperes, evangélikus lelkész vagy Szilágyi János TV-s személyiség is. A gyerekek mellett az otthonok 400 dolgozója is menedéket, oltalmat talált ott.” (Wikipedia)
- (Erről az időről így írt naplójában: „Az én számomra olyan volt ez az év, mint valami álom... Rossz álomnak is nevezhetem... hogy annyi nyomorúság

és aljasság létezhet a földön; de csodálatos álom, hogy Isten nyilvánvaló szeretete akkor sem hagyott el bennünket.”⁽³⁾

1945. tavaszán a 32 otthonban árván maradt, legkülönbözőbb korú gyermekek számára a **PAX** (*Béke*) gyermekotthont szervezte meg és iskolát is épített a Weiss Manfréd által felajánlott magánterületen. *(Pl. csak 1944. október 1-jétől 1945. február 1-jéig több mint 2000 személy fordult meg az irányítása alatt álló 32 otthonban.)*
1950. január 7. A PAX otthonokat államosítják.
1950. A Bányai Evangélikus Egyházkerület 1950. szeptember 1-i, Budapesti rendes évi közgyűlés jegyzőkönyve közölte (10. old):
*„A kelenföldi egyházközségben helyettes lelkészként működik **Sztehlo Gábor**, az egyik Deák-téri lelkészi álláson pedig dr. Gaudy László a helyettes-lelkész”*
1950. január 7.-1951. október 15. Segédlelkész a budavári, kelenföldi, majd a kőbányai gyülekezetben.
1951. október 15.-1961.december: Szeretetotthonok szervezője volt az evangélikus egyházban; szervezője és vezetője volt a fogyatékos gyermekeket és öregeket gondozó pesthidegkúti szeretetotthonnak; és az Evangélikus Egyetemes Egyház diakóniai osztályvezetője is volt.
1956. A gondozottjaiból felé sugárzó szeretet és hála tartotta vissza, amikor 1956-ban családja Svájcba menekült. Nem ment velük. Amikor okát kérdezték, körülmutatott: *„Ezek itt mind szeretnek engem. Ezt a szeretetet nem szabad megcsúfolni!”*
1961. december: Családját így csak évek múlva tudta meglátogatni. Vissza akart jönni, de megbetegedett, szívinfarktust kapott, orvosai tanácsára ottmaradt. A Svájcban töltött éveit is az volt a gondja, hogy az itthon maradottakat segítse. Sok lelkészházaspárnak és másoknak is lehetőséget szerzett svájci üdülésre.
- 1962-1968 között Hochfluh-Hasliberg (*Svájc*) kerületi papjaként vállalt szolgálatot.
1972. Megkapta a legmagasabb izraeli kitüntetést, az Igazak Yad Vashem érmét *(vagy magyarul az Igaz Ember emlékérem, amelyet azon nem zsidó emberek elismerésére alapítottak, akik a Holocaust idején zsidókat mentettek meg)*, fát ültethetett Jeruzsálemben az Igazak Ligetében. *„Aki egy életet megment, egy világmindenséget ment meg.”* (*Talmud*)
 Ezt a mondatot vészték arra az emléklaplaketre, melyet Izrael svájci nagykövete 1973-ban adott át Stehlo Gábornak.⁽¹⁾
- 1969-1974: Interlaken der Oberhasli kerület papjaként szolgált haláláig.
1974. május 28 -án hívta haza Ura. A helybeli postás talált rá a város határában egy padon ülve. Így halt meg, kezében egy levéllel.
- Szehlo Gábor (1909–1974) megemlékezése:

„Neve ide kívánczik, hiszen velünk indult és együtt is szolgáltunk vele. Fiatalon Nagytarcsán kezdte parókusi szolgálatát. de hamarosan az intézményes szeretetszolgálatba szegődött. Se szeri. se száma azoknak a nyomorultaknak, elhagyottaknak, szenvedőknek, akiket meleg szívvel segített. „A fasizmus és nyilas téboly apátlan-anything üldözőitjei bizton rejtőzhetnek széles válla, jóságos kerek arca. csillogó szeme mögé”. A második világháború után intézményes diakóniánkat ő tette helyes vágányra. Amikor Svájcba került, az itthoniakért akkor is erősen dobogott a szíve. Áldozatos szeretetének gyümölcseiből sokan részesültek. Távoli sírjára lélekben igen sokan helyezik el a kegyelet virágait.”

(1975 Evg. naptár Pásztor Pál lelkész)

„Sztehlo Gábor lelkésznek és feleségének hamvait hazahozták (1984-ben) Svájcban és a farkasréti temetőben helyezték el. A gyermekmentő sírját barátai és ismerősei megkosorúzták. Dr. Koren Emil esperes mondott beszédet. A koszorúzási ünnepségen részt vett dr. Káldy Zoltán egyházunk püspök-elnöke.”

(Evg. naptár 1984)

„Isten Jézus Krisztusban testet öltött szeretetének hirdetője és szolgálója volt, aki önmagát egészen a szenvedők, üldözöttek és kétségbeesettek szolgálatára szentelte” – írta róla egyik lelkész társa. ⁽¹⁾

Magyarországon róla elnevezett tanintézetek és emléktáblák is őrizik emlékét.

Hatvanban 1994. szept. 4-én avatták fel az evangélikus templom falán elhelyezett emléktábláját, mellyel szervező lelkészére emlékezett a gyülekezet. Az ünnepélyes felavatás szolgálatát, valamint Stehlo Gábor szolgálatára való megemlékezést D. Koren Emil ny. püspökhelyettes tartotta. (Evg. Naptár 1996)

Egy másik emléktábla is található a hatvani templom bejáratánál, Legány Ödöné, aki növénynevelő, gazdasági akadémiai tanár volt, a magyar-növénynevelés egyik legképzettebb és a legtöbb eredményt felmutató munkása.

(A „Köztelek” 1944. augusztus 20-i számában röviden közölte a lesújtó hírt, hogy czekeházi Legány Ödön m. kir. gazdasági főtanácsos, a hatvani m. kir. állami növénynevelő telep igazgatója, a Magyar Növénynevelők Országos Szövetségének társelnöke, a Magyar Gazdatisztek Országos Egyesületének alelnöke, a hatvani evangélikus egyház felügyelője, ny. gazdasági akadémiai tanár fáradhatatlan, munkás életének 68. évében augusztus 14-én Hatvanban hirtelen elhunyt.A elhunytat 1944. augusztus 16-án általános részvét mellett kísérték örök nyugalomra a hatvani evangélikus templomból, ahol mint az ottani evangélikus egyház presbiterét felvatalozták.) (szerk.)

„Az 1936-ban a már **önállósult** hatvani Evangélikus Egyházközség felügyelője volt. Nehéz feladatokat kellett megoldania ezen a téren is: „gyülekezetté szervezni” a szélrőzsa minden irányából ide kerülteket, biztosítani kellett a gyülekezeti életet: vonzó, színvonalas belső tartalmát, külső kereteit, és megfelelő súlyát a közéletben. Az ige „magját” is „hintette”, máig ható eredményekkel. Munkásságának időálló értékei beépültek a hazai agrártörténetbe,

az egyházközség életébe, a városi vezetés pedig a volt Sallai Imre utcát róla nevezte el.”

(Dr. Barcza Béla: Sorsvállalás c. könyvéből 319. old.)

Mindkét tábla fotója e füzet végén található.

A nagytarcsai gyülekezet 1987. szeptember 28-án, volt lelkészének és a nagytarcsai népőiskola alapítójának, Szehlo Gábornak emlékére a templom falán emléktáblát helyezett el. az emléktábla felavató igehirdetését dr. Fabiny Tibor teológiai tanár végezte.

(Evg. naptár 1988)

A Magyar Televízió 1983-ban dokumentumfilmet vetített róla,

(Evg. naptár 1984)

Szehlo Gábor hatvani lelkész, templomépítő felhívása a Harangszó evangélikus lap 1934. szeptemberi számában, ahol így írt:

Megint egy templom.

„Mikor meglátod Testvérem a „Harangszó“ hasábjain ezt a templomképet, talán bosszúsan kiáltasz fel: megint egy templom ebben a nyomorúságos gazdasági pangásban és görcsös félelemmel szorítod kezedet zsebedre, nehogy onnét egyetlen fillér is kihulljon az Isten oltárára. De lehet, és én hiszem is, hogy felcsillan a szemed és öröm tölti el lelked; megint egy templom, megint egy helytel több, ahol a megfeszített és feltámadott Úr Jézust hirdetik. Igen, megint egy templom épül, megint vannak gyermekek, ifjak és öregek, akik álmokat álmodnak és hitükben ott látják már valahol gyülekezetük templomát.

Hatvanban vagyunk. Talán kevesen tudják, hogy alig egy éve, hogy a nagy Heves vármegyében, ahol eddig nem volt gyülekezet, egy lelkes kis csapat támadt, akik lelkész nélkül, házaknál egyszer csak összejöveteleket kezdenek tartani. Előkerülnek a közös pénzen rendelt énekeskönyvek, a rég elfelejtett bibliák és felcsendülnek a gyermekkorból még ismerős, de az idők folyamán annyira elhalványult énekek. Hétről-hétre nő a kis csoport. Mindig több és több elfelejtett evangélikus jelentkezik: én is evangélikus vagyok, vegyetek magatok közé engem is. De a számukkal együtt nő a vágyuk is. És talán neked, Testvérem, ki egy nagy gyülekezet tagja vagy, akinek van templomod, vezetőd van, mosolyogsz azon a buzgalmon és álmodozáson, mely ezt a kis növekvő csapatot eltölti. Mert bizony az a pár lélek már akkor kezdett templomot építeni. 50 fillérekből kerültek elő a pengők, pengőkből a 10 pengők. Így ment ez feltartóztathatatlanul, míg el nem érte az 5000 számot. Bizony, Testvérem, egy év alatt 5000 pengő.

Hatvant úgy ismerik, mint nagy vasúti gócpontot. Valóban négy helyről fut össze a gőzparipákat irányító sín pár. Négy helyről, a világnak mind a négy tája felől szakadt ide az a maroknyi 300 lelket számláló gyülekezet, mely vágyódik és élni akar. A vasutas tagjai a gyülekezetnek, mikor szolgálatuk közben el-elrobognak egy kis falucska vagy városka mellett, mindig újból meg újból csak templomokat látnak. Egyszerre eszükbe jut szülőhelyük, ahol még, mint kis

gyermekek szaladgáltak és ahol vásárnaponként elmehettek templomukba. Ez a kép kísérti őket és könnyet csikar a szemükbe. Sokan vannak a hatvaniak közül olyanok, akik, mint idegen erőnek üldözöttéi álltak meg ennek a kis városnak állomásán, hogy menekült életük utolsó idejét itt éljék le. Lelkükben ott él ugyanúgy felvidéki városkának a képe a magas hegyek és zöld erdők közé ékelt templomával, ahová olyan keserves volt neki elmenni, mert ugyan magasan van az, az út is sáros hozzá, de most a visszaemlékezésben mégis olyan kedves és olyan fájdalmas, hogy nélkülözni kell. Templom kell nekünk, amit annyira szeretünk gyermekkorunkban, ahol megtanultuk Istent megismerni és ahol megint dicsérni akarjuk az Ő hatalmát és jóságát. Ez a könnyes vágy utat tört magának, nem maradt csak sóhajtozó fájdalom. Egymásután jöttek a megajánlott 30, 50, 100 pengő. A menekültek, a nyugdíjasok nem törődtek azzal, hogy milyen kevés az a nyugdíj, milyen nagy a család, templomot kértek Istentől. És Isten lelke kényszerítette őket az áldozatra. Mindenki kiveszi a részét ebben a munkában.

A gyülekezet felügyelőjétől kezdve, ki első a példaadásban, a legkisebb gyermekig mindenki hozzá akar járulni a templomhoz. Te, olvasóm, aki talán szintén igen szerény tisztviselői fizetésből vagy nyugdíjból élsz nagyszámú családdal, Te tudod, mit jelent az, ha 120 P-ből 12-öt elvesznek egy hónapban? De a pénz mellett ott van, ami minden pénznél fontosabb, a résztvevő és érdeklődő lélek. Szinte azt mondhatná az ember, hogy mindenkinek személyes ügye a temploméptés. Ha két-három evangélikus összetalálkozik, már az első mondatok után a temploméptésre fordul a szó. Ez áll most a homloktérben. Ez töltötte azt a hívőt is, aki egy alkalommal furcsa fehér tárgyat tett le a lelkészi hivatal asztalára. Amikor közelebről megnézem, akkor látom, hogy egy gipszből készült kicsiny oltár. Már az oltárt is megépítette álmai templomához. Egy másik terveket hoz, hogyan lehetne olcsón és szépen felépíteni. A harmadik már a szent edényeket ajánlja fel. Negyedik gyertyatartót és feszületet, és így tovább. Csak álljon a templom. Vágy, kimondhatatlan sóvárgás által ébresztgeti az Úr a maroknyi gyülekezet evangélikusait. És állni fog a templom. Megépítjük a templomot, mert a munkát, melyet Isten megkezdett, be is fejezi. Felépítjük a te meleg együtt érző lelkekkel, mely imádságaiban odaviszi ügyünket Isten elé és kéri annak diadalra jutását, a te fillérjeiddel, mely mindig egy-egy téglával emeli az épülő templomot. Kedves Testvérem, hallgasd meg a hatvani evangélikusok kérő szavát és ajándékozz meg bennünket imádságoddal és fillérjeiddel. Isten áldjon meg érte!”

- (1) Forrás: Sárkányné Horváth Erzsébet – Trajtlerné Koppányi Ágnes: Krisztus tanúi a változó világban. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1998.
- (2) Kiss Jenő: Visszapillantás a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Karának húsz éves története (Sopron: 1923-1943.)” (Pécs 1943), (A Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem 1942–43. tanévi irataiból)
- (3) A gyermekmentő SZ. G. (UH. 1991. 5-6. sz.), ~visszaemlékezéseiből Bozóky Éva: Isten kezében (Budapest, 1984.) c. kötetet szerkesztett.) (MÉL)

1.A/ HUSZÁK JÓZSEF másodlelkész (sz.: 1911. november 29. Lest/Szlovákia – mh.: 1989?), (78? évesen).

Hatvanban szolgált: 1935-szeptember 16-tól- 1936.február 29-ig.

A családjáról:

„*id. Huszák József, (feltételezhetően az apa) (szerk.) 1883. március 1-jén Bajsán, Bars vármegye (helyesen talán Bajka, Bars vm. szerk.) ág. hitv. evang. Atyja földműves. 4 gimnáziumi osztályt végzett Új-Verbászon.*”⁽⁴⁾

1901. 18 évesen a második osztályos tanítóképzős növendékek között találjuk az Eperjesi (SK.) Evangélikus egyházkerületi kollégiumban 1901-1902-ben. A kollégium ifjúsági önképzőköri egyesületének jegyzője, tanulmányi ösztöndíjat és más tanulmányi díjakat kapott, szuplikálni is járt az evangélikus gyülekezetekbe (Tolna). Majd az Önképző-Kör kebelében többször szavalt Huszák József IV. éves tanuló (szerk.).⁽⁵⁾
1905. *A Budapesti Királyi Magyar Tudomány-Egyetem Almanachja 1905-1906 (Budapest, 1906) írja, hogy „id. Huszák József a Bölcsészeti Tudományi kar hallgatója.”*(22 évesen szerk.)
1910. A Szarvasi Ág. Hitv. Evang. Főgimnázium értesítője Az 1910-1912 évekről 27 évesen „...magántanuló a VIII-ik osztályban id. Huszák József ág. h. ev. Lest, Nógrád megye.”⁽⁶⁾
1913. A korabeli evangélikus egyházmegyei névtárból: „*id. Huszák József 1913-ban a Nógrádi egyházmegye Lest település evangélikus gyülekezetének énekvezére Bodnár Samu lelkész mellett.*” (és nyilván egyúttal tanítója is harminc évesen). (szerk.)
1913. Múzeumi Értekező 2. írta: „Az evangélikus tanítók is kiadták lapjukat A Dunáninneni Ág. Hitv. Ev. Egyházkerületi Tanítók Szava címmel. 1914-ben már meg is szűnt. A szerkesztőség előbb Lesten, majd Galgaután volt, ahol a szerkesztők éltek. id. Huszák József tanító, majd Meskó Károly evg. lelkész szerkesztette. Balassagyarmaton készült a Székely nyomdában. A lap az 1913. augusztus 5-én alakult egyesület híreit közölte. A szerzők tanítók és lelkészek.”⁽⁴⁾
1921. „Az 1900-as években a szentesen alakuló egyházban az osztatlan, egy tantermes evangélikus iskolát (amely az evangélikus templom hátsó bejáratának közelében állt) 1921-től hivatott rátermettséggel id. Huszák József kántortanító vezette, aki tevékeny szerepet visz a város társadalmi és kulturális életében.”⁽⁷⁾

„Szentesen az evangélikus egyházi élet a 18. század legutolsó évtizedében vette kezdetét. A II. József uralkodása idején az evangélikus hívők a református egyházhoz fordulhattak a hívek lelki gondozásért. Így 1793-ig a református egyház pásztorai gondozták a szentesi evangélikus hívőket. Az evangélikus hívők megalakították egyházukat, amely, mint leányegyház az orosházai nagygyülekezethez csatlakozott. Az istentiszteletet

egyelőre a református templomban tartották. 1815-ben egy imaház építéséhez is hozzáfogtak, de csak 5 év múlva tudták átadni rendeltetésének. 1823-ig levita-tanító állott a leányegyház szolgálatában, ekkor elváltak Orosházától és anyaegyházzá alakultak. 1855-ben az egyház lassan megerősödött s a hívek nem csökkenő áldozatkészségéből iskola épült, amelyet hamarosan más vallásúak is szívesen látogattak. Az 1855 óta fennálló iskolájának működését az egyházközség átadta az államnak. ⁽⁷⁾

1926. „Petrovics Soma evg. esperes utódként 1926 őszén a segédlelkész Botyánszky Jánost választották meg lelkésznek. ⁽⁸⁾
1927. A Napi Hírek közli: Szentés, 1927. június 20-án: „A Csongrád vármegyei Kultúregyesület ...magyar dalegyveleget adott elő id. Huszák József vezetésével.” (MTI.)
1929. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1929. évi, Budapesti rendes közgyűlése: „az illetékes esperes előterjesztésére hűség és példás működése elismerésül igazgatói címet nyert többek között id. Huszák József szentesi tanító.”
1931. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1931. évi, Budapesti közgyűlésen mint „tanító képviselő vesz részt.”
1931. Napi Hírek Kiskörös, 1931.szeptember 18.: „A Bányai Evangélikus Egyházkerület Tanítóegyesülete tartotta Petőfi-zarándoklattal kapcsolatos évi rendes közgyűlést Kiskörösön. Hét egyházmegye evangélikus tanítói tárgyalták meg... a protestáns tanítóságot legközelőbből érintő pedagógiai problémákat.ahol id. Huszák József tartalmas elnöki megnyitót tartott.”
1931. „...novemberben, csupán azt kérték az (evangélikus) egyháztól, hogy az iskoláját tíz évre díjtalanul engedje át a Vallás- és Közoktatásiügyi Minisztériumnak. Ez az iskola államosításáig, 1948-ig állt fenn. Id. Huszák József igazgató-tanítót pedig átvették állami szolgálatba.” ⁽⁹⁾

Egy szentesi tanárember írta tanítójáról: „Szüleim után ma is hálával és tisztelettel gondolok id. Huszák József tanító úrra, aki az evangélikus templom mögötti, azóta lebontott, fehérre meszelt falú, súrolt padlójú, egytantermes iskolában négy éven át sajátította el az alapismereteket. Osztatlan iskola volt ez, az elemi iskola alsó négy évfolyama tanult itt egy tanteremben. Ma - hallom - elmarasztalóan szólnak erről az oktatási formáról, pedig számtalan erénye mellett az az előnye is megvolt, hogy felsőbb osztályban újból hallhattuk az előző évek tananyagát, s így - ismételve - azok jobban megszilárdultak. Persze, a dolog fordítva is igaz, az alsóbb évfolyamon hallhattuk a következő évek tananyagát.” ⁽⁸⁾

A lelkész fiú: **Huszák József**

Ezzel a vallásos és hitbéli családi háttérrel indult el pályáján lelkészünk, aki 1911.november 29-én született Lesten (SK). Anyja neve: Mikula Vilma. Alapfokú iskoláját bizonyosan az apja keze alatt végezte, s miután az

egyházi nyugdíj-jegyzék szerint 1911-ben Lest-en (SK) született *(az apa itt volt akkor tanító, énekvezér 1913-ban).* (szerk.)

1921. A gádorosi evangélikus gyülekezet honlapja írja Erdélyi Zoltán tollából: „*Huszák József középiskolai tanulmányait Szentesen végezte*”, s valóban 1921/22-ben már itt találjuk ifjú lelkészjelöltünket a tanulók között az 1A osztályban, ahol jó eredménnyel zárt abban az évben. Egyébként végig a középiskolájában tanulmányai során jó eredményeket ért el. E nyolc osztályos gimnázium a Szentesi Magyar Királyi Állami Horváth Mihály Főgymnásium. ⁽¹⁰⁾
(Érdekes bejegyzést is találunk az 1925-1926-os értesítőben ⁽¹¹⁾, miszerint Huszák József „e” megjelölésű diák, amely azt jelentette, hogy „egész (tandíj-)mentes volt, mint tanfőrfiú gyermeke”, tehát az apa az tanító, mint ahogy az elején feltételeztem.) (szerk.)
 A vallás-hittan tanára Bot(t)yánszky János (1894-1976) ág. ev. segédlelkész, majd szentesi lelkész, – aki felkészült ember volt – sűrűn írt kritikai dolgozatokat és esztétikai cikkeket. Hitszónokatait és egyéb beszédeit mindenkor a pontos kidolgozás, irodalmi kerekdedség és filozófiai elmélyülés jellemzik. („*A magyarokon kívül ugyanis beszélt héberül, németül, latinul, ógörögül, oroszul és szlovákul is. 1934 és 1976 között szolgált lelkészként a mezőtúri evangélikus közösséget* (Evelet. 2017.06.27.)
1924. A szentesi iskola reálgimnáziummá lett, így a görög helyett francia nyelvet lehetett/kellett választani. Miután Huszák lelkésznek készült így folytatta a görög nyelv tanulását, s ebből később vizsgát is tett. Id. ⁽¹³⁾
1928. „*Az iskolai Markovics-gyorsírókör pénztárosa, majd később 1928/29-ben ifjúsági elnöke: Huszák József VIII. o. t. Az alakuló és zárógyűlésen kívül a kör 5 rendes gyűlést tartott. A gyakorló órákon és a gyűléseken a tagok az egységes magyar gyorsírás elsajátításával foglalkoztak. A havi versenyeken kívül a kör január 16-án egy főírásversenyt is tartott, 80, 100, és 120 szótagos diktátumokkal, melyen ...Huszák József VIII. o. t. nyert díjat. Az Ifjúsági Sportkör 1928./29. tanévi működése írta: Részt vettünk még a Budapesten tartott országos tornászbajnokságon, ahol szintén I. osztályú minősítést nyertünk mind a 4 szeren és az országos csapatbajnokság II-ik helyezette lett az intézet csapata. A csapat tagjai: között volt Huszák József is.*” ⁽¹⁰⁾
- 1927-28. „*Iskolai alapítványt létesített az intézet növendékeinek jutalmazására Mátéffy Kálmán ny. vármegyei főjegyző úr. Az alapítvány címe: Csongrád vármegye jutalomdíj-alapítványa. A Mátéffy Kálmán alapítványának (Csongrád vármegye jutalomdíj alapítványa) kamatával való kitüntetésre Huszák József érettségi vizsgálatot tett tanulót ajánlotta a tanári kar Csongrád vármegye alispánjának. Iskolai évei alatt jól tanult, ezért többször jutalmat is kapott.*
1929. A szentesi érettségi vizsgálatokról írták, hogy: „*jól érettek lettek: Füst*

Molnár Sándor, Huszák József, Roth Sándor és Szabó László”⁽¹²⁾

- 1929-1930. a Soproni Líceum értesítője közölte, (miután az országban ekkor már csak itt volt erre lehetőség, szerk.):
 „...A görög nyelvi kiegészítő vizsgálatot: Huszák József, Pröhle Károly, Szabó Lajos, Szontagh Sándor jeles.... eredménnyel állották meg.”⁽¹³⁾
- 1929-1933. Beiratkozik a Soproni Hittudományi teológiára, melyet elvégez. A teológia emlékirata írta (57. old.):
 „Szakvizsgálatot ill. szigorlatot tett hallgatók névsora: 1933/XII/15,18, – 1934/1/15, II/5. Bagyinka János, Chalupka Antal, Huszák József, Jancsó Bertalan, Major Jenő, Palkovics István, Regős István, Remete László, Joób Olivér, Keve Lajos, Pröhle Károly, Scholz László, Seben István, Szabó Lajos.”⁽²⁾
1934. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1934. évi, Budapesti rendes közgyűlés jegyzőkönyve írta, hogy Raffai Sándor püspök mások mellett: „A választás és áthelyezés folytán megüresedett segédlelkési állásokra a következőket rendeltem ki (vagyis 1933-ban): Huszák Józsefet Pestszentlőrincze (1934.02.13.–1935.09.15), ...Jávor Pált a kelenföldi egyházba, Scholtz Lászlóta pesti magyar egyházba..”.
 Továbbá ..” Kerületünkben eltávozott Farkas Lajos orosházi segédlelkész a vanyarcsi egyházba rendes lelkésznek,Gerhárdt Sándor Maglódról Nyiregyházára ment, Szehlo Gábor pesti segédlelkész pedig a hatvani és a vele összekapcsolt eger-gyöngyösi misszió vezetését vette át.”
 „Az elmúlt közigazgatási évben a lelkési szolgálatra a következő szigorlatozott teológusokat avattam fel és bocsájtottam ki: Scholtz Lászlót, Jávor Pált, Keve Lajost, Mórocz Sándort, Kelló Gusztávot Budapestre,....”
1935. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1935. évi, Budapesti rendes közgyűlés jegyzőkönyve közölte:
 „A hatvani egyház szervezésével megbízott Szehlo Gábort október hó 1-től a nagytarcsai egyház szervezésére küldtem ki. Helyébe az egyetemes felügyelő úrral egyetértően Huszák József pestszentlőrinci segédlelkészt helyeztem.”
1936. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1936. évi, Budapesti rendes közgyűlés jegyzőkönyve közölte:
 „A segédlelkési karban a következő áthelyezések történtek:... Huszák Józsefet Hatvanba, onnan pedig Kelenföldre (1936.03.01.–1936.09.30.), Várad Lajost pedig a csepeli missziói egyházba az egyház szervezésére rendeltem.”
1936. Magyar Országos Tudósító írta: 1936. október 2.
 „dr. Raffay Sándor – bányakerületi evangélikus püspök a Deák-téri templomban lelkésszé szentelte Winkler Lajost és a makói egyházközséghez rendelte segédlelkésznek, ugyanilyen minőségben Huszák Józsefet Szegedre (1936.10.01.–1937.04.30.), Kühn Ernőt Budapest-Kelenföldre, Benkő

- Istvánt Gyulára és Miklóssy Endrét Hódmezővásárhelyre helyezte..”*
1937. 1937.05.01.–1937.10.30. Makón segédlelkész. (EOL adat)
1938. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1938. évi, Budapesti rendes közgyűlés jegyzőkönyve közölte:
 „A segédlelkészi karban a következő változások voltak: .. Németországi tanulmányúton volt még rövidebb ideig Révész István, Stovicsek Gusztáv és Huszák József (1937.11.01.–1938.05. Tübingen) segédlelkész is.”
1938. 1938.09.17.–1938.09.30. között Mezőberényben segédlelkész, majd ugyanitt 1938.10.01.–1941.12.31. között lelkész (EOL adat)
- 1939-ben házasságot köt Müller Ibolyával (sz. 1914.01.04.), házasságkötés ideje: 1939.04.16. valószínűleg Mohácson. (EOL adat)
1939. Az 1939-es, az 1940-es és az 1941-es Bányai névtár közölte, hogy:
 „I. Arad-békési egyházmegye területén
 8. Mezőberény I. ker. Bárdy Ernő lelkész és
 9. Mezőberény II. ker. Biszкуп Ferenc és Fabók Ferenc lelkészek mellett Huszák József a vallástanító (1938.10.01.–1941.12.31.) lelkész.”
1942. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1942. évi, Budapesti rendes közgyűlés jegyzőkönyve közölte:
 „Huszák József mezőberényi vallástanító lelkészt Tótkomlóásra (1942.01.01.–1942.08.31.), majd onnan Békéscsabára (1942.09.01.–1945.08.30.) küldtem ki vallástanító lelkésznek.”
 1942.01.01.–1942.08.31. Tótkomlóson lelkész is. (EOL adat)
1942. Az 1942-es és az 1943-as Bányai névtár közölte, hogy:
 „I. Arad-békési egyházmegye területén
 2. Békéscsaba Dedinszky Gyula, Francziszty Mihály, Mekis Ádám, Linder László, Rohály Mihály lelkészek mellett Gázsó Pál, Huszák József (1942.09.01.–1945.08.30.) és egyúttal lelkész is. és Dr. Szandai János a vallástanító lelkész.”
1945. 1945.09.01.–1951.04.14. Pesterzsébet, lelkész (EOL adat)
1950. Egyházunk lelkészi névtárában, – melyet teológus-tanítványainak segítségével összeállította Súlyom Jenő – találjuk 1950. év június havának végén levő állapot szerint: A Bányai Egyházkerületben, a Budapesti egyházmegyében:
- 9.Pestszenterzsébet.** (Budapest, XX Pesterzsébet.) Lk. hiv. XX. Ady E. u. L. Bencze Imre. Vtl. (vallástanító lelkész szerk.) **Huszák József** (1945.09.01.–1949.11.01.), Murányi Árpád.
1950. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1950. évi, Budapesti rendes közgyűlés jegyzőkönyve Személyi ügyek rovata többek között közli:
 ...Huszák József volt pesterzsébeti vallástanító-lelkész állásának betöltésében akadályoztatván, erre az állásra püspöki kinevezéssel Hiesz György segédlelkész ...került. (Más forrás (az ÁVH) jelzi, hogy „az akkori

- államhatóságokkal összeütközésbe került más vallású egyháziakkal együtt” szerk.)*
1950. 1950.11.01.–1951.08.01. Soltvadkert, segédlelkész (*EOL adat*)
1951. 1951.08.01.–1952.02.16. Kardoskúton segédlelkész, (*EOL adat*)
1952. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1952. évi, Budapesti utolsó rendes közgyűlés jegyzőkönyve közölte:
*„Személy változások.../b/ a lelkészi karban:
 a kardoskúti gyülekezet gyülekezet Huszák József (1952.02.17.–1960.01.24.) ottani segédlelkésszé választotta lelkészéül.”*
1952. A megalakult Déli Evangélikus Egyházkerület 1952. évi július hó 18-án, Budapesten tartott alakuló közgyűlésének jegyzőkönyvi melléklete lelkészi névsora írta, hogy *„Kardoskúton Huszák József lelkész szolgál.”*
 A gádorosi evangélikus gyülekezet honlapja írja Erdélyi Zoltán szerint:
„Huszák József középiskolai tanulmányait Szentesen végezte (ld. fentebb szerk.), lelkész elődjénél sokkal jobban ismerte az alföldi embereket és azok szokásait. A világi élet is érdeklődésének meghatározója volt. A 60-as években még alig-alig volt a faluban motor, de ő már „Dongó”-val járt.” (benzines-kismotorral a kerékpár hátsó gumikerekét dörzskerékkel meghajtó hagyományos kerékpár. *(szerk.)*)
 (Breuer Oszkár 1952-ig szolgált Kardoskúton, pontosabban 1951. dec. 8-ával mondott le állásáról. A lelkészi hivatal átadó jegyzőkönyve 1951. nov. 28-án készült. Kardoskúton Breuer Oszkár után (pontosabban 1951. dec. 8-ával) Huszák József látta el a lelkészi teendőket néhány évig. *(szerk.)*.)
1960. *Gádoroson pedig Egyed Róbert távozását követően 1960. január 24-én Huszák Józsefet (1960.01.24.–1978.01.01.), a korábbi kardoskúti lelkésszé iktatták be a gádorosi evangélikus egyház élére. Munkájában nagy segítséget kapott feleségétől, aki a kántori teendőket is ellátta. A lelkészváltástól sokan az egyház egységét várták. Elődje Egyed Róbert utolsó éveit alatt a hívők véleménye negatív irányban változott papjukról, többen neki és az egyháznak is hátat fordítottak. Huszák József ebből a helyzetből kereste a kiutat.*
Lelkészi munkáját a már folyamatban lévő templom és oltár felújítással indította, amely 1961-ben megvalósult. 1961-ben D Káldy Zoltán püspök és Koszorús Oszkár esperes részvételével került sor annak felszentelésére. Régen voltak olyan sokan a templomban, mint azon a vasárnapon.
A vasárnapi istentiszteletek résztvevői évről-évre egyre idősebbek lettek, nagyon kevés volt a fiatal. Az ifjúság szellemi életét döntően befolyásolta az aktív úttörő élet. Ennek ellenére minden évben 10-15 fiatal járt konfirmációra.
Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a 13 ifjú közül 4-en szentesi értelmiségi szülők gyermekei, akik saját városukban nem vállalták a vallási képzést, de a család hatására Gádoroson mégis részt vettek abban. A kettős nevelést több esetben mégsem ez, hanem a család és az iskola eltérő eszmeisége

eredményezte.

Huszák József lelkésze alatt az egyház anyagi helyzete egyre romlott. Az önkéntes egyházi adót egyre kevesebben fizették. A pénzbevételek növelése érdekében az egyház értékesítette a templom melletti üres földterületet, amelyet a helyi Takarékszövetkezet vásárolt meg. A templomba járók száma folyamatosan visszaesett és egyre gyakrabban a parókián kerültek megtartásra a vasárnapi istentiszteletek. A lelkész egyéb elfoglaltságai is csökkentek. Egyre kevesebb lett a keresztlő, a temetésekénél volt csak természetes volt a pap jelenléte. Egyházi esküvőre néha hónapokig nem került sor, pedig a lelkész és felesége jól felkészült szertartásokat tartott. Huszák József viselkedése feleségének elvesztésével és korának előre haladtával megváltozott. (Ő maga is kénytelen volt a helyi TSz-ben fizikai munkát vállalni mesélte egy 1967-es, ifjú teológus hallgatója.) (szerk.)

1979. Érezte, hogy ereje és tartása már kevés a lelkészi munkára, de azt is érezte, hogy kötelessége is van a hívekkel szemben. E kettőségek közepette nehéz szívvel 1979-ben vonult nyugdíjba és fejezte be lelkészi pályafutását.

Huszák József távozásával 135 éves önállóság után megszűnt az önálló gádorosi evangélikus anyaegyház. Az egyház parókiája a szolgálati lakással értékesítésre került. A hívek száma drasztikusan lecsökkent. 1960-tól Huszák József volt Gádoros (korábban Bánfalva) nyolcadik beiktatott lelkésze. Ő volt eddig az utolsó, Gádoroson lakó, evangélikus lelkész az 1979-es nyugdíjazásáig.”

1988-ban, mint Gádoros nyugdíjas evangélikus lelkészét jegyezte az aktuális evangélikus névtár, de 1988. október 25-én a gádorosi polgári anyakönyv szerint elköltözött Maroslelére, ahol állandó lakhelye volt a budapesti ideiglenes lakhely mellett. (szerk.).

1989-ben már nincs evangélikus névtári adat, de megemlékező nekrológ sem róla az evangélikus szaksajtóban. 79 évesen halhatott meg. (szerk.)

(4) Praznovszky Mihály: Nógrád megye sajtótörténete 1846-1919, Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága Salgótarján 1985

(5) A Tiszai Ág. Hitv. Ev. Egyházkerület Eperjesi Kollégiumának értesítője 1901 - 1902. iskolai évről (dr. Szlávik Mátyás ig.), Eperjesen 1902.

(6) http://medit.lutheran.hu/files/ertesito_szarvas_1911_1912.pdf (A Szarvasi Ág. Hitv. Evang. Főgimnázium Értesítője az 1911-12-i évről Mocskonyi József igazgató)

(7) Magyar városok monográfiája Szentes Ladányi Miksa dr. és Balázs Géza Szerkesztette: Nagy Imre 1938_Csongrád-Vármegye-Szentes

(8) Magyar városok monográfiája Szentes Ladányi Miksa dr. és Balázs Géza Szerkesztette: Nagy Imre 1928_Csongrád-Vármegye-Szentes az 1929-30. iskolai évről.

(9) http://www.szentesinfo.hu/mozaik/2003/2/bucsanany_gyorgy.htm

(10) A Szentesi Magyar Királyi Állami Horváth Mihály Főgymnázium Értesítője 1921-1922 iskolai évről

(11) A Szentesi Magyar Királyi Állami Horváth Mihály Reál-gimnázium Értesítője 1925-1926 iskolai évről

(12) A Szentesi Magyar Királyi Állami Horváth Mihály Reál-gimnázium Értesítője 1929-1930 iskolai évről

(13) Dunántúli Ág. Hitv. Ev. Egyházkerület Soproni Líceumának (reál-gimnáziumának) értesítője az 1929-30. iskolai évről.

3./ JÁVOR (JAGYUGY) PÁL lelkész (sz.: 1911. december 8., Budapest – mh.: 1979. június 12., Budapest), (68 évesen).

Hatvanban szolgált: 1936. március 1-től – 1947. március 23-ig

(1980-as Evg. Naptár nekrológja: Pásztor Pál esperes-lelkész megemlékezése)

„Jávor Pál (1911-1979). is budapesti születésű. Egyszerű istenfélő emberek a szülei, akik Zólyomból kerültek a fővárosba. A szülői ház, a Deák téri evangélikus elemi iskola, később a fasori evangélikus gimnázium együttesen irányítja a lelkészi pályára. Felavatása 1933. december 24-én volt. Kelenföldön kezdi segédlelkészi szolgálatát Szántó Róbert mellett. s jó példát lát a családián élő és tervszerűen vezetett gyülekezeti élet kialakítására. 1936. március 1-én Hatvanba, a kevéssel előbb alakult missziói gyülekezetbe kerül. Innen – 11 évi hűséges, fáradhatatlan szórványmunka után – Ceglédre hívják meg. Változott társadalmi és gazdasági körülmények között kell egybegyűjtenie a szétszórt nyáját és biztosítani szolgálatának gazdasági feltételeit. Épületek renoválási gondja, a gyülekezet közösségi életének megújítása nagy erőpróbát jelentett neki. 28 évig szolgált példamutató hűséggel e nagy múltú gyülekezetben. Megrokkant egészsége miatt 1975-ben nyugalomba vonult és Szentendrére költözött, egyik leánya családjá közelébe. Szép új otthonából erőtlensége miatt már ki sem tudott mozdulni, de példát mutatott, hogy karosszékhez kötve is lehet szolgálni. s hogy Isten hatalmas keze alatt magunkat megalázva pusztá létünk is diakóniává válhat. Két bensőséges hangvételi kis imádságoskönyve. a gyermekeknek írt „Kezre bízom lelkemet” és a „Csendes percek” is tanúskodnak másoknak mindig örömmel szolgáló életének gazdagságáról.”

Életpályája állomásai:

1921. Beiratkozik a Budapesti Fasori gimnáziumba: az IB osztályba, ahol tanulmánymányai során végig Scholz László osztálytársa, még a soproni teológián is. ⁽¹⁴⁾
1925. V.-esként a Főgimnáziumi Ifjúsági Gyámegyletben saját osztálya ellenőre. ⁽¹⁴⁾
1928. A főgimnázium Ifjúsági egyesülete Arany János köre tagjai voltak lelkészeink: „A kör működése ebben a tanévben is a régi mederben folyt. Munkáját Romport Elek dr. tanár-elnök vezette. A körnek összesen 150 tagja volt. Az év folyamán tartott 24 rendes ülésen bemutattak, illetve előadtak és megbíráltak 20 tanulmányt, szabad előadást, 24 novellát, 12 költeményt, 4 műfordítást és 31 szavallatot.
- A munkakedvet a kör versenyek és pályázatok rendezésével óhajtotta fokozni. A szavallóverseny első díját Scholz László VIII. o. t. kapta, Szegő György VII.o.t. és Jagyugy Pál VIII. o. tanulók pedig második díjat nyertek. A középiskolai szépirodalmi versenyek mintájára rendezett novella-*

versenyen legjobb munkát adtak be mások mellett ...Scholz László VIII. o. tanuló. Az évvégi pályázatok eredményeként....magas díjjal jutalmazta a kör Scholz László VIII. o. t. pályamunkáját is.

A vers és műfordító pályázatot Scholz László VIII. o. t. nyerte és dícséretben is részesült.”⁽¹⁴⁾

„A cserkészcsapat egyik örsvezetője Jagyugy Pál. Az iskolai neves ünnepeken Scholz László VIII. o.t. (sokszor saját költeményeivel is szerepelt. szerk.) és Jagyugy Pál VIII. o.t. szavataikkal emelték az ünnepek fényét.”⁽¹⁴⁾

„Az 1928. év szeptember 6-án megtartott érettségi vizsgálatokon a püspök úr megbízásából vitéz Kendeh Kirchnopf Gusztáv dr. bányakerületi lelkész Úr elnökölt, a kormányt pedig...Szlávik Mátyás dr. az eperjesi ev. teológiai akadémiai ny. tanár úr képviselte.

A szóbeli érettségi vizsgálatok eredménye a következő: *Jelesen érettek: Jól érettek:.....Jagyugy Pál,Scholz László,...*”⁽¹⁴⁾

1929. Beiratkozott a Teológiára. (szerk.)

1933. A „Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Karának húsz éves története (Sopron: 1923–1943.)” (Pécs 1943) arhívuma írta:⁽¹⁴⁾

„Szakvizsgálatot ill. szigorlatot tett hallgatók névsora-
1933/XII/15,18, – 1934/I/15, II/5.” Jagyugy Pál..”

(Ekkor még a születési Jagyugy (Jávor) Pál néven szerepelt együtt a nagynevű Scholz László, Joób Olivér, Milán János, Németh Géza, Pröhle Károly illetve Bagyinka János, Chalupka Antal, Huszák József, Jancsó Bertalan, Major Jenő, Palkovics István és Remete László osztálytársak mellett.) (szerk.)

1934. A Magyarországi Ágost. Hitv. Evangélikus Kerületi Egyetemes Egyház 1934. évi október hó 26.-ik napján Budapesti rendes egyetemes közgyűlése közölte, hogy: (vagyis közben név-magyarosított. szerk.)

„Az egyházkerületek püspökeitől beérkezett jelentések szerint az 1933/34. közigazgatási évben a következő lelkészjelöltek avattattak fel lelkészekké. A bányai egyházkerületben: Scholz László, Jávor Pál, Keve Lajos, Mórocz Sándor, Ondrik János, Regős J. István, Szlany János, Jancsó Bertalan, Seben István, Palkovics István, Lócsei László, Kellő Gusztáv, Detre László, Bagyinka János és Váradi Lajos. A dunáninni egyház kerületben : Németh Géza, Milan János és vitéz Sréter Ferenc. A dunántúli egyházkerületben : Rónay Zoltán, Szabó Lajos, Weinberger Gusztáv, Weltler Rezső, Csaba Antal, Major Jenő, Takács János, Sümegi István, Németh Géza, Nagy Gyula, Bárdosi Jenő, Lehel László, Váczy Dezső. A tiszai egyházkerületben nem volt lelkészavatás.”

1936. Evangélikus Élet, 1936/ 1936-01-12 / 2. száma írta:

„Kelenföld. A Nőegyesület január 4-én műsoros teadélután rendezett,

amelyen Hittrich Ödön dr. c. tankerületi főigazgató tartott előadást. Dr. Rempert Elek verseiből olvasott fel, Stowasszer Irén énekelt Weltler Jenő zongorakíséretével. Január 11-én a Leánykor rendezi műsoros teaestjét, amelyen Bánkúti Dezső dr. leánygimnáziumi igazgató tart előd adást Liszt Ferencről. Január 12-én háztartási alkalmazottak szeretetvendégsége, amelyen Jávor Pál segédlelkész beszél az egybegyűltekhöz.”

1936. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1936. évi (szept. 25.), Budapesti rendes közgyűlés püspöke közölte: (19.old.)

„A gerendási gyülekezet megüresedett lelkészi állására Solymár Pál békécsabai önálló hitoktatót, a galgagyörki gyülekezet Medvegy Mátyás ottani segédlelkészt, az újonnan alakult nagytarcsai missziói egyház Szehlo Gábor segédlelkészt, a mezőhegyesi missziói egyház Jancsó Bertalan segédlelkészt, a hatvani missziói egyház pedig Jávor Pál segédlelkészt választotta lelkészévé. Az új lelkészeket szeretettel és bizalommal köszöntöm, őket és munkásságukat az egyház Urának a megáldó kegyelmébe ajánlom.”

Ugyanerről számol be az Evangélikus Élet, 1936-07-26 / 29-30. száma is: *„Hatvanba a megszervezett missziói egyház július 12-én Jávor Pál missziói segédlelkészt hívta meg egyhangúan lelkészéül.”*

(Gyülekezeti rendszeres istentiszteletek: Hatvanban a templom, Gyöngyösön a ref. gyülekezeti terem, Turán Újvári Pál házában, Mátraházán a szanatóriumban.)

A lelkész hitoktatást és confirmációs oktatást tart Hatvanon kívül még Gyöngyösön és Turán.

1936. Evangélikus Élet, 1936/ 1936-07-26 / 29-30. száma írta, hogy *„Eljegyzés. Horváth Rózsa okl. tanítónő és Jávor Pál hatvani lelkész jegyesek.”*

1936. Evangélikus Élet, (1936-09-27) 38. száma írta:

„A hatvani missziói kör új lelkészét, Jávor Pált 1936. szeptember hó 20-án iktatta hivatalába Chugyik Pál esperes. A beiktatáson megjelent Dr. báró Radvánszky Albert egyetemes felügyelő, felsőházi alelnök is. Raffay püspök nevében Szántó Róbert kelenföldi lelkész köszöntötte az új pásztor. Este vallásos estély volt, melyen a Miatyánkról három összefüggő előadást tartott Szántó Róbert, Zászkaliczky Pál és Szehlo Gábor.

1938. Jegyzőkönyv felvétel a bányai ev. egyházkerület Lelkész-egyesületének 1938. évi szeptember hó 6-án a Deák-téri iskola dísztermében tartott évi rendes közgyűléséről.

„Jávor Pál hatvani lelkész napirend előtti felszólalásában missziói gyermekszövetségek alakítására hívja föl a lelkészek figyelmét; Torda Gyula domonyi lelkész pedig az egyes egyházközségeknek figyelmébe ajánlja, hogy postatakaréknál nyitott csekklapjaiknak hátlapját tűzdeljék teli egyházi vonatkozású fölhívásokkal, illetve idézetekkel. Jávor Pál hatvani lelkész beszámol „A teológus hiány okairól” c. kérdésben benyújtott

- dolgozatok és jegyzőkönyvi kivonatok megállapításairól.”
1937. Eger - napilap, (1937-11-06) 177. száma írta:
„Nagy részvét mellett temették el a tragikus halált halt dr. Roth Andor gyöngyösi rendőrtanácsost Gyöngyösön (november 5.)...A gyászszertartást Jávor Pál hatvani evangélikus lelkész végezte. A gyülekezeti ének után dr. Györkényi László rendőrtanácsos a rendőrség, Nagy Dezső a városi villamosművek igazgatója...búcsúztatta a halottat.A halottas kocsiján ... haladt ... a gyöngyösi kapitányság díszruhás tisztikara.”
1937. Magyar Országos Tudósító, 1937. március 2-án közölte:
„Dr. Domján Elek püspök-helyettes Egerben imaházat szentelt: Egerből jelentik, hogy az ottani evangélikus missziói egyházközség mindössze kétéves gyűjtés árán imaházat létesített, amelynek felszentelését Domján Elek Tiszavidéki esperes, püspökhelyettes végezte el. A helybeli missziói lelkész, Garam Lajos ígét hirdetett, Jávor Pál Úrvacsorát osztott, közreműködött Marcsek János ózdi lelkész is, a díszközgyűlésen pedig Porubszky Béla felügyelő tartott beszédet.”
1938. Harangszó, 1938/ 1938-12-11 / 50. száma írta: *„Jávor Pál hatvani lelkész és felesége, Horváth Rózsa házasságát az Isten leánygyermekkel áldotta meg, aki a keresztségben a Zsuzsanna nevet kapta.”*
1939. és 1942 között, Aszódon az Evangélikus Gimnáziumban több alkalommal, különféle vallásos rendezvényeken, vallásos esteken, böjti elmélkedésen Jávor Pál, hatvani ev. lelkész szolgált – írja a korabeli sajtó.
1940. Evangélikus keresztyén egyházegyetem névtára szerint (Győr, 1940) *„a Bányai egyházkerületben az Egyházmegyei Lelkészegyesület jegyzője Jávor Pál hatvani lelkész.”*
1940. Harangszó: 1940-12-01 / 48. száma írta:
*„A Budapest-Kelenföldi evangélikus templomban (XI., Bocskay út 56.) az adventi időszakban „A bethlehemi gyermek” címen igehirdetési sorozat lesz:
 “Mohr Gedeon kassai, ...Szántó Róbert budapesti lelkész mellett „Bölcsebb a főpapoknál” címmel Jávor Pál hatvani lelkész tartott igehirdetést”*
1941. Evangélikus Élet, 1941-08-16 / 33. száma írta:
„Jávor Pál hatvani lelkészt és feleségét Horváth Rózsát Isten leánygyermekkel ajándékozta meg, aki a keresztségben a Márta nevet kapja.”
1942. Evangélikus Napok.
„Az Országos Luther-Szövetség január 31-én és február 1-én Pilisen evangélikus napokat rendezett, melyen dr. Gyimesy Károly, Solymár János és Jávor Pál lelkészek tartottak előadást.”
1944. Eger - hetente négyszer, 1944/ 1944-02-23 / 30. szám írta:
„Evangélikus lelkész-beiktatás. Február 20-án, vasárnap dél előtt 10 órakor az egri evangélikus templomban tartott ünnepélyes istentiszteleten

*iktatta be dr. Ottlik Ernőt az egri egyházközség új lelkészét Marcsek János ózdi lelkész a hegyaljai egyházmegye esperese a hatvani, rozsnói, diósgyőri és ormós-pusztai lelkészek segédletével és a putnoki egyházi énekkar szereplésével. Az ünnepélyes beiktatást a templomot teljesen megtöltő közönség nézte végig. Az ígét az új lelkész hirdette. Az istentisztelet végeztével tartott díszgyűlésen, melyet az esperes imája után Porubszky Béla egyházfelügyelő nyitott meg szépen felépített s tartalmas beszéddel, az esperes beiktatta az új lelkészt, akit ő üdvözölt az egyházmegye nevében is. Ezekután megindult az üdvözlések sorozata és pedig az egri egyházközség nevében Porubszky Béla egyház felügyelő, az egri ref. egyház részéről Paulik Béla lelkész, a hatvani egyház részéről **Jávor Pál**, a rozsnói egyház részéről **Terei Endre** lelkészek, ...által történt üdvözlés után az új lelkész minden üdvözlésre válaszolt.A díszközgyűlést a Koronában családias ebéd követte.”*

1944. Evangélikus Élet, 1944/ 1944-02-26 / 9. száma írta:

„Jávor Pál hatvani lelkészt és feleségét Horváth Rózsát Isten harmadik, leánygyermekkel ajándékozta meg, aki a keresztségben a Piroska nevet kapja.”

1945. Új Harangszó 1945. november 2-án írta: (ld. még ezen életrajzi fejezet végén szerk.)

„A hatvani gyülekezet életéről ad képet Jávor Pál lelkész; gyülekezeti levele. Az épületek rendbehozása eddig csak részben történt meg. A gyülekezet diákja soproni tanítóképzőben befejezte tanulmányait s kinevezést kapott a mátrakeresztési iskolához. Egy hittestvér áldozatkészsége folytán kilátás van a gyülekezet területén egy diakonissza állandó szeretet-szolgálatra.”

1947-1975. Cegléden lelkész 28 évig.

(a 2017-es ceglédi evangélikus honlap írja: „Cegléd városunkban ágost. hitv. evang. egyházunk felsőbb vidékről ideszállingózott hívei, mint szórvány léteztek 1783-ik évig, honnan túl mint leányegyház, a tápiószentmártoni gyülekezethez csatlakoztak. Az 1895-ben kelt dokumentum szerint így kezdődött a ceglédi evangélikus gyülekezet története. A Nógrád, Árva és Nyitra megyéből "ideszállingózott hívek" és a környékbeli falvakból betelepülők 1791-ben megválasztották az első presbitériumot és az első tanítót. Ez utóbbi 1792-ben foglalta el hivatalát, abban az évben, amikor megtartották az első nyilvános istentiszteletet is. 1802-ben hívták meg az első lelkészt, Zelenka Pált, 1815-ben pedig fölépítették torony nélküli kicsiny templomukat, mely csaknem nyolcvan évig várta a híveket a város központjában. Az evangélikusok több, mint 200 évvel ezelőtt nemcsak otthonra leltek Cegléden, hanem az idők során maguk is formálói lettek a város közös életének.)

Jávor Pál összefoglalta a gyülekezet történetét – melyből fenti idézet is származhat – a kezdetektől fogva 1951. július 29-én datált dolgozatában, s

mint írta:

„A második világháború az okmányokban, anyakönyvekben, jegyzőkönyvekben és levéltárban olyan pusztítást okozott, hogy szinte lehetetlen lenne az elmúlt fél évszázad történetének összeállítása, ha nem lenne az egyházközség birtokában egy kánoni egyházlátogatásra készített 51 lapos jegyzőkönyv 1940-ből. Ebből a jegyzőkönyvből négy évtized történetéről adatokban bővelkedő hű képet kaphatunk. Rendelkezésemre áll továbbá Kiszely József presbíter tulajdonát képező monográfia Ceglédről, mely Kolofont József akkori városi főjegyző szerkesztésében, 1931-ben Budapesten jelent meg a Magyar Városok Monográfiája kiadásában. Ennek 218-226. lapjain találjuk meg egyházközségünk történetét, a könyv szerkesztőjének, egyházközségünk tagjának összeállításában.”

„Munkám alapjául az első négy évtizedre vonatkozólag, a presbíteri- és közgyűlési jóvahagyással ellátott jegyzőkönyvet tekintem, melyet többször szószerint idézek, s a monográfiában található adatokkal inkább csak ellenőrzöm és kiegészítem. E két rendelkezésre álló anyagon kívül az utolsó évtized történetét gyülekezeti tagok beszámolóiból s a magam feljegyzéseiből állítottam össze, miután a negyvenes évek első feléről jóformán semmiféle írott anyag nem áll rendelkezésemre. 1945-től vannak jegyzőkönyveink s 1947-től magam is bekapcsolódtam a gyülekezet életébe.”

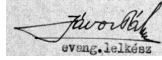
Lelkészi meghívása előtt Cegléden, 12-ik lelkészként a nagynevű Ordass (Wolf) Lajos szolgált, aki 1941-ben Kelenföldi lelkész lett, (majd püspökké választották). 13-ikként Egyed Aladár 1942-ben érkezett Ceglédre, de szinte azonnal behívták tábori lelkésznek, így nagyon sok segédlelkész és helyettes lelkész szolgált helyettesként 1947-ig a háború alatt és után a nehéz körülmények között.

„Az 1947. év a lelkészválasztással indult. Már januárban van e tárgyban presbíteri jelölés, de csak március 9-én jut el a gyülekezet a lelkészválasztó közgyűlésig. A közbeeső idő alkalmas arra, hogy a gyülekezeti életet nyugtalanítsa.

Vannak, akik követségben járnak a püspöki hivaltalamban egy segédlelkész érdekében, mások aláírásokat igyekeznek gyűjteni egy lelkész támogatására s a presbitérium által javasolt egyhangú meghívás ellen kísérelnek hangulatot teremteni.”

„A gyülekezet felelős vezetői azonban látva, hogy a szabadjára engedett választási küzdelem még nehezebbé teheti a leendő lelkész számára a rendszeres gyülekezeti élet kiépítését, továbbra is kitaranak az egyhangú meghívás mellett. Bódy Pál tápiószzelei lelkész, a pesti középegyházmegye esperese 1947.április 20-án iktatja be állásába (14.-ik lelkészül), Jávor Pál volt hatvani lelkész. Ugyanennek az évnek a vége felé, november 16-án tartja a gyülekezet tisztújító közgyűlését, melyen egyhangú lelkesedéssel választja felügyelőjévé Dr.Simon Lászlót ... és újraválasztja és kiegészíti

tisztikarát és presbitériumát. Az új felügyelőt és presbitériumot a következő vasárnapon iktatja be az egyházkerület püspöke, a gyülekezet vont lelkésze, Ordass Lajos.”

Jávor Pál evang. lelkész

1947. Evangélikus Theológia 1947. 5. száma írta:

„Kezredre bízom lelkemet

címen a napokban jelenik meg a Luther-Társaság kiadásában az evangélikus gyermekek imádságos könyve. A könyvecske négy részben közli az imádságokat:

I. Általános imádságok.

II. Imádságok a hét minden napjára.

III. Ünnepi imádságok.

IV. Alkalmi imádságok.

Az Általános imádságokon kívül közel hatvan eredeti imádság igyekszik Istenhez vezetni gyermekeinket életük minden vonatkozásában. A könyv terjedelme kb. 130 oldal. Hét darab műnyomatos eredeti rajz emeli a mű értékét. Az imádságokat több lelkész írta. A könyv szerkesztője Jávor Pál ceglédi lelkész.

Az imádságok az iskolás gyermekeknek szolgálnak, egészen a konfirmációig. Ez a kis könyv olyan hiányt pótol, ami már nagyon régen sajnálatosan érezhető volt „

1950. A Déli Evangélikus Egyházkerület 1950. július 18-án, Budapesten tartott rendes közgyűléseitek jegyzőkönyve szerint „...Jávor Pál közgyűlési póttag Ceglédről.”

1951-1952. A Bányai Ágost. Hitv. Evangélikus Egyházkerületi 1952. évi június 19-i, Budapesti rendes közgyűlésén a püspök jegyzőkönyvben (13.old) közölte:

„Bejelentem, hogy 1951.októberében egyházmegyénként gyermekbibliköri felelősöket neveztem ki. Brebovszky Gyulát a budapesti egyházmegyébe Kökény Eleket a pesti felső egyházmegyébe, Jávor Pált a pesti középső egyházmegyébe, Ponicsán Imrét a pesti alsó egyházmegyébe, Marschalkó Gyulát a csanád-csongrádi egyházmegyébe, Benczúr Zoltánt a békési egyházmegyébe és Kun-Kaiser Józsefet az arad-békési egyházmegyébe. E lelkészek feladata a gyermekbiblikörök gyülekezeti munkájának irányítása az országos terveknek és utasításoknak-megfelelően. Ők ennek a gyülekezeti munkának felelős ellenőrzői is.”

Kemény Lajos esperes előterjeszti a kerületi. presbitériumi ülés javaslatát az egyetemes közgyűlésre kiküldött megbízottak névsorára vonatkozóan:

„Helyettesítési joggal, lelkészi tagokként: Tátray Károly Csorvás, Dr. Szilády Jenő Budapest, Jávor Pál Cegléd, Ponicsán Imre Kiskőrös.”

1954. Az egyházkerület 1954. június 11-én, Budapesten tartott rendes közgyűléseinek jegyzőkönyve írta: „...jegyzőkönyvi kivonattal

(helyettesítési és tanácskozási joggal) Jávor Pál lelkész Ceglédről is résztvevője a közgyűlésnek.”

1966. Evangélikus Naptár (1967) Mezősi György lelkész: Gyülekezeteink élete 1966-ban írta:
„Kiszely Sándort a csővár-penci lelkészi állásba Jávor Pál ceglédi lelkész iktatta be.”
1967. **Csendes percek** című imádságos könyvecskéje megjelent.
1975. Nyugalomba vonult és Szentendrére költözött.
1979. Pest Megyei Hírlap írja: (1979-06-24 / 146. szám)
„A gyászoló család és a ceglédi Evangélikus Lelkészi Hivatal szomorúan közli, hogy Jávor Pál (1936) a gyülekezet ny. lelkésze hosszú és súlyos betegség után 1979. június 12-én elhunyt. Temetése 1979. június 21-én 15 órakor volt a szentendrei újtemetőben.”

Jávor Pál lelkész – személyes hangvételű – gyülekezeti hírlevele a hatvani templom 1945-ös bombázásáról (1944. október):

Erős vár a mi Istenünk! „Kedves Hittestvérem!

Ledőlt toronykereszt, összeégett orgonasípok üszkös gerendák emlékeztetnek azokra a borzalmas percekre, amelyeket szeptember 20-án átéltünk Hatvanban. A szirénák már szinte megszokott hangon üvöltöttek a veszélyt. Megtettük ugyan az ilyenkor szükséges intézkedéseket, de vártunk nyugodtan. Reméljük, hogy mint már annyiszor, most is átvonulnak felettünk a halált hozó gépszörmötyegek. Amikor a motorzúgás erősödött szeretteimmel. lehúzódtunk házunk picéjébe. Néhány másodperc múlva fülsiketítő dübörgéssel jött a bombazápor. Pincénkben megszakadt a villanyszolgáltatás. Az ablaknál lévő kis résen át előbb azt láttuk, hogy elsötétedett a külső világ, majd a tűz vörösen lobogó fénye szűrődött be óvóhelyünkre. Néhány másodpercnyi csend következett, melyben csak a hozzám simuló, két nagyobb lányom szívdobogását hallottam. Aztán két gondolat villant át az agyamon. Az egyik az Isten iránti hála, hogy élünk, a másik pedig, hogy mentjük, ami menthető. Felrohantam a pincéből. Szörnyű kép tárult elém. A néhány perccel előbb még napsugárban fürdő vidékre fojtó füst nehezedett. Az egyik szobánkból füst gomolygott elő, s körülöttünk majdnem minden ház égett. Megfeszített erővel indult meg a mentés, de a tűzfészek száma minden elgondolást felülhaladt.*

Néhol már magasra csapott a láng, máshol már sikerült diadalmaskodni a pusztító elemen, amikor valaki felkiáltott mellettem: ég a torony. Hatalmas füstoszlop tódult ki az ablakán; de hamarosan, már lángnyelvek is csaptak elő.

A tűz már a torony feljáratot nyaldosta. Az orgonának csupán néhány sípját menthettük meg s már rászakadt a toronyba vezető ajtó. Az önként vállalkozó mentők hősi önfeláldozással dolgoztak, hogy a templom többi részét megmentse a pusztulástól, ez sikerült is. A toronysisak és az orgona azonban menthetetlen volt. Az oly sokak által megcsodált, s nekem oly kedves toronysisak a kereszttel együtt lezuhant a földre; az orgona pedig mintha magába roskadt volna

szomorúságában, úgy láttam, amint megszenesedett alkatrészeire néztem. Lassan kialakult a kép. Hatalmas bombaszőnyeget ejtettek a földre, melynek mi Isten kegyelméből csak a szélét kaptuk. Néhány utcával tovább hatalmas tölcéserek tátonganak, kártyavárként összedőlt épületek, égnek meredő kormos gerendák hirdetik az emberi gonoszság tombolását. Aznap este azonban a sértetlenül maradt gyülekezeti szobában, kormosan, fáradtan, gyertyafény mellett könnyes szemmel, de hittel énekeltük „Ne csüggedj el kicsiny sereg” és „Erős vár a mi Istenünk”.

Olvassa el a 40. zsolnárt, melynek művészi alakítása a mi evangélikus egyházunk himnusza. A zsolnártíró szavai az előbb említett borzalmas napon számunkra biztatást, erőt, hitet sugároztak. Az események hatása alatt ma is világoosan látjuk, hogy Isten a mi oltalmunk; valóban erős várunk.

Hatalmas paloták dőlhetnek romba, tavakká változhatnak a bombakráterek, hegyek rendülhetnek meg és bombabiztos búvóhelyek válhatnak tömegsírokká, Isten hatalmát mindez nem gyengítheti. Ez a zsolnárt azonban nemcsak az átélt események miatt vált időszerűvé, hanem azért is, mert e hónap végén ünnepeljük a reformáció emlékűnnepét. Nemcsak a zsolnártírónak, hanem a reformátoroknak és a reformáció népének általában, boldog tapasztalata van arról, milyen erős vár az Isten a legnagyobb viharban is. A közelgő emlékűnnep azonban arra is figyelmeztet minket, hogy csendesedjünk el és ismerjük el Isten hatalmát, magasztaljuk szent nevét. Mert aki ellene fordul, vagy lekicsinyli Isten erejét, annak keservesen kell megtapasztalni, hogy minden másnál hatalmasabb, aki az alázatost magához emeli, az ellene lázadót azonban megsemmisíti. Szenteljünk hát időt a háborús viharban is az Isten hatalmának megismerésére, kegyelme boldog elfogadására.”

Egy másik segítségkérő hivatalos levele a közegyházi szervezethez. (Hatvan, 1947. március 3.)

Egyetemes Egyháztanács Magyarországi Bizottságának
Újjáépítési Osztálya. B u d a p e s t.

„Alulírott mellékelten tisztelettel megküldöm a hatvani evangélikus missziói egyházközség templomára vonatkozó anyagszükségleti ívet, melyre vonatkozólag. Az alábbi magyarázatokat tartom szükségesnek megtenni. Presbitériumunk tegnapi ülésén alapos megfontolás után volt kénytelen ingyenes anyagiutalásért és 50 %-os munka-, illetve fuvarmegtérítésért folyamodni. Az alig háromszáz lelket számláló anyaegyház nemcsak a templomot és a lelkészlakást ért súlyos karok következtében szegényedett le, de az 1944. szeptember 20-i ismeretes nagy bombázás alkalmával gyülekezeti tagjaink része is tetemes anyagi károsodást szenvedett.

Ezzel magyarázható, hogy míg az 1934-ben alakuló missziói egyházközség 1935-ben templomot, 1936-ban gyülekezeti szobát és lelkési hivatalt, 1937-ben lelkészlakást épít, majd 1943-ig szinte évenként gyarapszik második harangjával, úrvacsorai edényekkel, oltárterütoökkel, legutoljára pedig nyolc szólóváltozatú, két manuális, pedálos orgonával, az említett bombázás majd az ostrom után eltelt idő alatt a legszükségesebb munkálatokat sem tudta elvégezteni. Az elmúlt másfél év

nehéz anyagi helyzete ellenére mind a templomot mind a gyülekezeti szobán, mely (jelenleg) lelkészlakásként szolgál öttagú családom számára, a kőművesmunkát elvégeztettük. Ezért nincs a kőművesmunkával kapcsolatban anyagigénylésünk. Az ács-bádogos és tetőfedő munkánál mutatkozó nagy szükségletet a toronysisak teljes elpusztulásaival, valamint az azzal kapcsolatban a tetőzet megrongálódása okozza.

Burkoló munkára (jelenleg) nem jeleztünk anyagszükségletet, mert lebetonozott templom terünket még nem tudtuk mozaiklapokkal burkolni. Erre vonatkozó terveinket a háború keresztül húzta. Hálásan vennénk azonban olyan megoldást, mely szerint – az épületek újjáépítése után – kedvezményes áron juthatnánk az Újjáépítési Osztály támogatásával megfelelő mozaiklaphoz. A templom ablakainak és ajtóinak a rendbehozása asztalosmunka szempontjából már megtörtént, s ezért csupán egy kisebb méretű pad első részére lenne szükség, s öt pódiumra, a kimutatásban megjelölt nagyságban, a mellékletben megrajzolt formában.

A lakatos munkák részben elkészültek a záruk rendbehozásával, részben megoldhatók a meglévő anyagból a kerítés vasrácsának kiegyengetésével. A mázoló munka mellé legyen szabad feltüntetni a mellékletben a templom belső festésére vonatkozó anyagszükségletet is. Azzal a kéréssel, hogy amennyiben mód van rá a festéshez szükséges anyagot is kérnénk kiutaltatni.

A már említett bombázás, majd az ostrom alatt történt belövés a templom újra festését testi szükségessé. Az üvegezést mindeddig, néhány megmaradt katedrál üvegtől, s néhány utólagosan behelyezett átlátszó üvegtől eltekintve, nagyobb részben kölcsönbe kapott kertészeti melegágyi táblák ideiglenes odadrótozásával oldottuk meg amelyek mellett az elmúlt télen is vidáman süvített be a szél és porzott be a hó. Mind ezekhez szükségesnek tartom még megjegyezni, hogy a lelkészlakás rendbehozásához is még nagyon sok anyag és munkadíjra van szükségünk.

A mielőbbi rendbehozás viszont kívánatos, mert a (jelenleg) lelkészlakásként szolgáló gyülekezeti szoba már a második munkaévben nem teljesítheti hivatását, hogy t. i. a gyülekezeti bibliaórák, nőegyesületi- és ifjúsági összejövetelek céljára szolgáljon.

Az épületeken mutatkozó káron kívül nagy veszteség érte egyházközségünket az orgona és a harmónium teljes elpusztulásával, az oltárterítőt, a gyülekezeti szoba és a lelkészi hivatal bútorzatának megsemmisítésével.a helyzet bemutatása után mély tisztelettel kérem a szükséges anyag ingyenes kiutalását, valamint a lehetőség szerint a munkadíjhoz való anyagi támogatást is. Munkájukra az Isten áldását kérve és mielőbbi szíves intézkedésüket várva, maradok mély tisztelettel és hittestvéri köszöntéssel a hatvani evangélikus missziói egyházközség presbitériuma nevében.”

Jávor Pál evang. lelkész

Neves gyülekezeti felügyelőnk:

Legány Ödön (Kassa, 1876. március 8. – Hatvan, 1944. augusztus 14.)

(Nekrológ: részlet a Köztelek újság 1944. augusztus 27.-i számából)

„Czekeházi Legány Ödön a magyaróvári gazdasági akadémiát 1898-ban végezte, Károlyi Sándor gróf uradalmában kezdte meg pályafutását és ott szerezte meg gyakorlati alapismereteit. Hajlama azonban a szaktudomány felé vezetete és így került 1900-ban Magyaróvárra, ahol a növénytermesztési tanszékéhez nyert beosztást.

Már 1903-ban előszeretettel végzett, növényfajtakeresztéseket, takarmányrépával, rozssal és több szántóföldi kultúrnövényünket egyedkiválasztás útján iparkodott megjavítani. A magyaróvári gazdasági akadémián, az 1908-tól a növénynevelés előadója volt. 10 éven át. 1918-ban már mint neves növénynevelő a Hatvani Növénynevelő R.-T.-hoz kapott meghívást és majd a társaság vezérigazgatója és a hatvani növénynevelőtelep vezetője lett. E tisztségében, egyrészt tovább fejlesztette a már megkezdett növénynevelő munkát. A Hatvani nevelőt bűzát, amelyet 1912 óta ott egyedkiválasztással nevelített, keresztezéssel javította és az ő nevéhez fűződik a Hatvani nevelőt árpa, rozs, zab, mák, bab, stb. kinemesítése is.

A lencse-bükkönyt mesterséges termékenyítéssel tenyésztette ki, amelyre a külföldi szakkörök is felfigyeltek és azt Vicia-lens Legányana-nak nevezték el. A Pannon bükkönyből kultúrnövényt fejlesztett, a tavasz-bűzaként vethető fagyasztott őszi bűzával pedig már 1917-ben az orosz Lyssenko előtt lépett a nyilvánosság elé, A Hatvani-uradalom felosztásával a nevelő telepet a m. kir. földművelésügyi kormány vette át és Legány mint a hatvani m. kir. állami növénynevelő-telep igazgatója folytatta ott működését. Negyvenhat esztendő pályafutása alatt számos szakkikket írt, és a „Köztelek” lapnak hosszú évek óta közlőnek örvendő, elismert munkatársa volt.

Az OMGE-val (Országos Magyar Gazdasági Egyesület) való kapcsolata csaknem félszázados volt. Korai ifjúságától tagja volt az egyesület növénytermesztési szakosztályának; majd a növénynevelő bizottságának, 1924-ben az OMGE választmányi tagjává választotta. A Magyar Növénynevelők Országos Egyesülete, amelynek ügyvezető-igazgatója, majd alelnöke volt. Amikor az egyesület Magyar Növénynevelők Országos Szövetsége néven az OMGE kebelében működő növénynevelő bizottsággal egyesült, annak társelnökévé választották. Az OMGE szaküléseiben és növénynevelő vándorgyűléseiben számos előadást tartott. 1938-ban a hazai mezőgazdaság fejlesztése terén kifejtett 40 éves munkássága elismerésül a m. kir. gazdasági főtanácsosi méltósággal tüntettetett ki.

Szeretettel karolta fel a gazdatiszti kar érdekvédelmi szervezetének fejlesztését, megalapította a Hatvanvidéki Gazdatiszti Kört, amelynek elnöki tisztét töltötte be. A Magyar Gazdatisztek Országos Egyesülete alelnökévé választotta, elismerésül a gazdatiszti kar érdekében kifejtett munkásságáért.”

3./ TEREI (TRIEBER) ENDRE lelkész (sz.: 1914. február 5.,
Rónaszék/Románia – mh.: 1998. augusztus 29., Budapest), (84 évesen).
Hatvanban szolgált: 1947. április 13-tól - 1959. szeptember 5-ig

Kézrel írott önéletrajzi írása a lelkézszentelése előtt:

„1914. február 5-én születtem Rónaszéken Máramaros megyében (ma Erdély). Édesapám Trieber Elek nyugdíjas főbányatanácsos, édesanyám Liptai Ilona. Középiskoláimat a Nagybányai román nyelvű liceumban kezdtem, majd Kolozsváron a római katolikus piarista gimnáziumban folytattam. VI-ik osztálytól kezdve pedig Magyarországon, a Csurgói református gimnáziumban fejeztem be. Theológiai tanulmányaimat Sopronban végeztem el.

Gyermekkoromtól kezdve élt szívemben a titkos vágy, hogy néhai nagyapám Liptai András nyomdokába lépve én is a lelkési pályát válasszam élethivatásomnak. Isten kegyelméből ezt valóra is válthattam.

Felavatásom istentiszteletén történő igehirdetésem alapigéi Jézus megkísértésének a története. (Máté 4: 1-11)

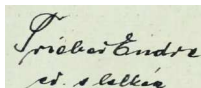
Az ember szeret elbújni az élet nagy feladatai elől azzal a kifogással: én olyan egyszerű, szürke kis ember vagyok nincs hivatásom. Micsoda önámítás ez, ha arra gondolunk, hogy mit tett Isten az egyszerű halászokkal és vámszedőkkel, vagy mint lett a keresztyenyüldöző Saulból, Isten akaratából Krisztust hirdető Pál.

Isten kegyelmében bízva és azzal a tudattal, hogy aki Krisztusé azt megőrzi Krisztus teszsem le esküvéssel életemet Krisztus lábai elé.

Isten adjon erőt az ő Szentlelke által munkájának végzéséhez.

1938. május 22.-én avatott fel Főtisztelendő és Méltóságos Dr. Domján Elek püspök úr, Hulvaj István és Joób Olivér Nagytiszteletű urak segédletével.

Nyíregyháza, 1938.május 21.

Trieber Endre ev. s.lelkész

1938. A „Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hit-tudományi Karának húsz éves története (Sopron: 1923-1943.)” (Pécs 1943) arhívuma írja:
Szakvizsgálatot ill. szigorlatot tett hallgatók névsora.
1938/V/3-5,24-25, VI/9-11. Trieber Endre (a nagynevű Böröcz Sándor, Csepregi Béla, Sággy Jenő, Székács Sámuel osztálytársak mellett)
1939. A tiszai evangélikus egyházkerület 1939.évi szeptember hó 23-án Diósgyőr-vasgyárban tartott rendes évi közgyűlésére készült püspöki (már Túróczy Zoltán a püspök, akit 1939. május 16-án iktattak be székébe Nyíregyházán. Dr. Domján Elek püspök 1938. október hó 24-én elhalálozott szerk..) jelentés írta:

„A (teológus) hallgatók száma 1938/39. tanév II. felélében 84 volt, ebből egyházkerületünkben való 3 volt. Itt említem meg, hogy az elmúlt közigazgatási évben 2 lelkészképesítő vizsgát tartottunk egyházkerületünkben. 1939.II.14-én Asbóth Lajos tette le a lelkész képesítővizsgát II. részét, 1939.VII.3-án pedig Krecsák Kálmán, Lovas Kovács András, Sólyi Géza, Solymár András és Terei Endre segédlelkészek tették le.”

1939. március 1-én részt vett a püspök Terei Endre beiktatásán Rozsnyón.

1940. A tiszai evangélikus egyházkerület 1940.évi augusztus 27-én Rimaszombatban tartott rendes évi közgyűlésére készült püspöki jelentés írta:

„Lelkészképesítő vizsga kettő volt, 1939 december 13-án tette le a II. lelkészképesítő vizsgát Koren Emil... 1940. augusztus 1-én pedig az I. lelkészképesítő vizsgát Dönsz Tivadar, a másodikat Krecsák Kálmán, Lovas Kovács András, Sólyi Géza, Solymár András és Terei Endre... segédlelkész.”

„Tartósan szabadságotam Belopotoczky Lajos és Terei Endre segédlelkészeket.”

„Eltávozott Vargha Sándor rozsnyói lelkész Budapestre. Új lelkészek a gömör-kishonti egyházmegyében Terei Endre Rozsnyón, a tiszavidéki egyházmegyében Uzon László Szolnokon, Koren Emil Ungvárott és Nikodémusz János Kölcshén.

1941. A tiszai evangélikus egyházkerület 1941 évi szeptember hó 3-án Rozsnyón tartott rendes évi közgyűlése írta:

„A rozsnyói evangélikus egyházközség 1941. augusztus hó 31-én ünnepelte egyházának alakulásának 400 éves évfordulóját. Az ünnepségekre idegenbe szakadt hű fiaik is tömegesen látogattak vissza, s osztoztak ...az egyházközség örömeiben. Az ünnepségek fényét emelte főtisztelendő és méltóságos Túróczy Zoltán püspök úr részvétele is, aki augusztus 30-án este ...érkezett meg. Az oltári szolgálatot Baráth Károly rimaszombati lelkész végezte, az ünnepi igehirdetést Smid István esperes-lelkész Máté 7:15-23 alapján tartotta.

Közgyűlés után a templomi gyülekezet a temetőkerthbe vonult ki és sorra felkereste fel az egyházközség elhunyt nagyjait, virággal díszítette sírjaikat. A délutáni templomi ünnepély Baráth Károly imádságával kezdődött. Zeneszámok, szólóének és alkalmi szavaltat után Terei Endre rozsnyói lelkész imádsága zárta be a 400 évre visszatekintő, lélekemelő ünneplést. Az ünnepségeket a kassai rádió is közvetítette.”

A tiszavidéki egyházmegyéből a közgyűlésen vendég résztvevő Terei Endre. (szerk.)

1941.” június 10-én házasodott össze Túróczy Márta könyvelővel, aki néhai Túróczy Zoltán Tiszai Egyházkerületi evangélikus püspök leánya volt. Frigyükből három fiúgyermek született.” (Dr. Barcza)

1942. „*András születése,*” (Dr. Barcza)
1944. „*Zoltán születése,*” (Dr. Barcza)
1944. A tiszai evangélikus egyházkerület 1944 évi július hó 28-án Nyíregyházán tartott rendes évi közgyűlése írta: *(Itt Terei Endre kiment magát a részvételtől szerk.)*
1946. A tiszai evangélikus egyházkerület 1945 évi szeptember hó 27-én Nyíregyházán tartott rendes évi közgyűlése közölte:
(Itt Terei Endre tiszavidéki egyházmegyéből szavazati joggal felruházott résztvevő szerk.)
„*Rozsnyó. Smid István esperes-lelkész és Terei Endre lelkész szolgálati helyükön maradtak. Május.13-án Terei Endrét a szlovák hatóságok kiutasították. Ideiglenesen a délszabolcsi misszióban a katonai. szolgálatra bevonult, majd fogságba esett Tarján Béla lelkészt helyettesíti. Smid István esperes-lelkészt, aki 1945. június 1-vel nyugalomba vonult, letartóztatták, majd kiutasították. Jelenleg miskolci lakos. Rozsnyón a lelkési szolgálatot Smid Lehel volt rimaszombati vallástanár látja el. A templom teteje aknátalálatot kapott. Az egyházközség tulajdonát képező házban lévő üzlethelyiség gyűjtogatás következtében leégett. A rozsnyói evangélikus kereskedelmi és polgári iskolát a szlovák hatóságok bezárták. Az anyaországi tanárokat kiutasították, akik 50 kg. csomaggal voltak kénytelenek útnak indulni. Többi ingóságait elkobozták.”*
1945. „*Délszabolcs: Tarján Béla-lelkész katonai szolgálatot teljesített, majd fogságba került. Megyer Lajos lelkész az első orosz bevonulás után a családja biztonságba helyezése érdekében Ózdra ment, ahonnan csak 1945.január végén tudott visszatérni. A lelkési teendőket addig v. Molnár János mb. segédlelkész végezte, 1945. év június 1-től Terei Endre kiutasított rozsnyói lelkész, majd szeptember 20-tól Krecsák Kálmán Kassáról kiutasított vt, lelkész végezte Tarján Béla helyett a lelkési szolgálatot.”*
1945. „*Sátoraljaújhely: Asbóth Lajos lelkész elmenekült. A gyülekezet 1945. márciusig lelki gondozó nélkül volt, mikor is az egyházi főhatóság Sexty Zoltán Kassáról kiutasított vt. lelkészt, majd ennek Nyíregyházára helyezése után Terei Endre kiutasított rozsnyói lelkészt bízta meg a helyettes lelkési teendők végzésével.”*
1946. *Gábor születése”* (Dr. Barcza)
1946. A tiszai evangélikus egyházkerület 1946. évi október hó 10-én Nyíregyházán tartott rendes évi közgyűlése írta: „*Tanácskozási joggal itt találjuk Terei Endrét.*”
1947. A tiszai evangélikus egyházkerület 1947. évi október hó 16-án Nyíregyházán tartott rendes évi közgyűlés jegyzőkönyve közölte:
„*A hegyaljai egyházmegye lelkészegyesületében változás nem történt, míg a tiszavidéki egyházmegye lelkészegyesülete három tagjától (Dr.Schulek Tibor, Terei Endre, Józsa Márton) volt kénytelen megválni.”*

1947. Dr. Barcza Béla írta: „Terei Endre a hatvani evangélikus gyülekezet vezetője, lelkésze 1947-től 1959-ig. (a hivatalos „Beiktatása 1947.május 4-én történt meg.” írta Scholz L.) Előtte lelkészként szolgált Rozsnyón (ma Szlovákia) onnan került – (a fenti kerülökkel szerk.) – 33 évesen Hatvanba, 1947-ben, ahol nehéz feladatok megoldása várt reá.

A súlyosan megsérült templomot használható állapotba keljen hozni. A lelkészlakás szintén magán viselte a háború nyomait. A gyülekezetet lelkileg és anyagilag is erősíteni kellett. Ő ezeket a nehéz feladatokat zúgolódás nélkül derűsen vállalta. Felszámolták a háborús károkat, sőt egy új oltárképet helyeztek el a templomban. Hűségesen pásztorolta és szorgalmasan látogatta a híveket is a sórványban. Értékes evangelizációs szolgálatokat szervezett. Hatvanban 1959-ig szolgált, azaz 12 évig.”

1959. „Itteni szolgálat után a salgótarjáni gyülekezet hívta meg lelképásztorának. Ott szolgált nyugalomba vonulásáig, (1959-től 1979-ig) 20 évig, vagyis 65 éves koráig.”
(Dr. Barcza Béla.)

Gyászjelentés

Szomorú szívvel, tudatjuk, hogy

"mert én tudom, hogy az én Megváltóm él, és utoljára az én porom felett megáll." Jób 25

TEREI ENDRE evangélikus lelkész életének 85. évében 1998. augusztus 29-én megtért Teremtőjéhez. 1998. szeptember 10-én, csütörtökön 14 óra 30-kor a budafoki temetőben kísérik utolsó földi útjára. Felesége, fiai, unokái és a gyászoló család Terei Endréné 1223 Budapest, Terei András 1146 Budapest, Terei Gábor 1015 Budapest,

Megemlékezése az Evangélikus Naptár sorain:

„Ahhoz a nagy létszámú évfolyamhoz tartozott, mely 1938 júniusában végzett a soproni teológián.

Kassán volt segédlelkész. 1940-ben pedig a missziói egyesület keretében szolgált. Aztán Rozsnyón lett lelkész, s a háború után 1947-ben Hatvanban. 1959-től igen nehéz időkben Salgótarján iparváros és környezete evangélikusai között állt helyt bátorító igehirdetéssel, gondoskodó, szociális érzékkel. Egészségének sajnálatos megromlása azonban már 1979-ben nyugdíjba kényszerítette. Megrendült fizikai állapota ellenére hűséges tagként épült bele a budafoki gyülekezetbe, s imádkozó lélekkel hordozta ezt a közösséget is, ahol utolsó éveit tölthette. „Elég néked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenység által jut el céljához”. (2Kor 12,9)

(Evg Naptár 2000. id. Bencze Imre lelkész)

Most egyik volt konfirmandusa emlékeit idézzük:

„Nagyon fontos, meghatározó volt az ő szolgálata alatt átélt idő. Fontos összejöveteleknek számítottak a hittan órák, melyeket igen szűkös körülmények között, a lelkészi konyhában éltünk át. A lelkész úr szigorú fegyelmezése ellenére is, voltak vidám perceink, Az egyik, jó humorérzékkel megáldott, konfirmandus

társunk, Tóth Ferenc, és a mindenkor vidám Terei Gábornak (a lelkész fia) köszönhattunk. Ott volt a másik két testvér, András és Zoli is de ők mindig fegyelmezettek és komolyak voltak. Az órákon különböző feladatokat kellett megoldanunk.

Volt egy kockás lap minden hittanosnak a füzetébe, ahol a templomunk sziluettje volt előrajzolva, téglánként, s minden foglalkozás végén egy négyzetet ki kellett színeznii. Így utólag látszott ki is hiányzott az alkalomról. Szép énekeket gyakoroltunk együtt, ahol Márta néni, a lelkész bácsi felesége is ott volt.

Amikor vége volt a foglalkozásnak, - emlékszem – gyönyörködhettünk a tisztelendő úr páratlan szépségű, csodálatos galambjaiban. Minden vasárnapot követő hittan órán meg kellett indokolni a foglalkozásról való elmaradás okát, amely a felnőtt életünket mintegy megalapozta a kötelességtudat kialakulása érdekében. A templomban minden családnak szinte kialakult ülésrendje volt, mint most is.

A legmélyebb hitbéli élményt a konfirmációra való felkészülés adta, mely alkalmak – főleg a próbák – a templomban, az oltár előtt voltak.

A konfirmáció alkalmán sokunknak nagy izgalommal járt, nekem ezek voltak életem legmeghatározóbb és legfelemelőbb pillanatai: amikor letérdeltem a csodálatos oltárkép, a Megfeszített Jézus előtt, ahol az élet vize ered: felnézni reá és magamhoz venni az úrvacsorát, az Ő testét és Véréit, a bűnbocsánat elnyerésére. Ezzel és a lelkési áldással mintegy megnyugodva és megerősödve állhattam fel, majd mentem vissza a padomba, akkor és most is mindig, amikor alkalmanként az úrvacsorában részem lehet. A konfirmációkor egy Bibliát és egy Emléklapot kaptunk. Mikor halálhírét vettük, a gyülekezetből néhányan, Dr. Barcza tisztelendő úrral együtt leróta kegyeletét valamikori lelkészének.

Hatvan 2014- Baktiné Brunner Katalin

Lelkészünk fia, Terei Gábor, a legfiatalabb Terei fiú, (Túróczy püspök unokája) a Túróczy-hagyaték Alapítvány kuratóriumának titkára, mint hagyaték ajándékozó:

„Túróczy Zoltán püspök 1965. november 1–2-án a sámsónházi evangélikus templomban végzett evangelizációs szolgálatot a reformáció ünnepe és a halottak napja kapcsán, amit Terei Endre salgótarjáni és Sztehlo Mátyás sámsónházi lelkészek szerveztek meg. Vasárnap két igehirdetésre került sor, másnap egyre. Az első prédikáció bevezető szövegét Terei Endre (az ajándékozók édesapja) mondja, mely Garai András (nyíregyházi presbiter) honlapján meghallgatható.

„Az emlékek közreadása, a nyíregyházi Túróczy Zoltán Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda névadójának születésnapjára ünnepségén megjelent a püspök két unokája is, s a beszélgetés során felajánlották, hogy a püspök néhány igehirdetésének hanganyagát internetes közlésre rendelkezésre bocsátják.”

„Szöveg és hangfájlok: Garai András és Terei András – Terei Gábor unokák.”

forrás: garainyh.hu

4./ SCHOLZ LÁSZLÓ lelkész (sz.:1911. május 29., Budapest – mh.:2005. április 21., Budapest), (94 évesen).

Hatvanban szolgált: 1959. október 4-től – 1980. december 31-ig

(A 2006-os Evangélikus Naptár nekrológjaként írta Dr. Nagy Gyula ny. püspök) ⁽¹⁵⁾

In memoriam Scholz László

„Budapesten. 1911. május .9-én született. A Fasori Evangélikus Gimnáziumban érettségizett. Vallástanára, Bereczki Sándor biztatására jelentkezett a soproni teológiára. 1933. december 24-én szentelte lelkésszé Raffay Sándor püspök a Deák téren, s azonnal maga mellé rendelte segédlelkésznek. Egy évig Berlinben ösztöndíjas, majd 1938-40-ig fasori vallástanár, ezt követően püspöki másodlelkész. 1941-ben iktatták be a Pesti Evangélikus Egyház zuglói lelkészi körének lelkészi állásába, ahol templomot, lelkészlakást és szeretetotthont épített. Versek, énekeket, cikkek hosszú sorát írta, könyvei jelentek meg. Teológiai munkásságára felfigyeltek egyházunk lelkészei, s fiatalon megválasztották a Magyarhoni Evangélikus Lelkészek Egyesületének (MELE) elnökévé. Teológiai folyóiratot szerkesztett, konferenciákat szervezett. 1944-ben feleségül vette Ulreich Lujzát. Hat gyermekük született.”

„Amint maga ismételtlen elmondta, szerény körülmények között élő szülők gyermekeként született.” ⁽¹⁶⁾

1921-1929. Beiratkozik a Budapesti Fasori Főgimnáziumba: az IB osztályba, ahol tanulmányai során végig Jávor (Jagyugy) Pál osztálytársa, még a soproni teológián is. ⁽¹⁴⁾

Főgimnáziumi közös éveiket ld. Jávor Pál életrajzánál. (szerk.)

1929. Beiratkozik a Teológiára. (szerk.)

1933. A „Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Karának húsz éves története (Sopron: 1923—1943.)” (Pécs 1943) arhívuma írta: ⁽¹⁴⁾

„Szakvizsgálatot ill. szigorlatot tett hallgatók névsora közöttük:

1933/V/3,15,161, 29, 30, VI/12,14. Scholz László (a nagynevű Joób Olivér, Milán János, Németh Géza, Pröhle Károly és Jagyugy Pál osztálytársak mellett) (szerk.)

1934. A Bányai Ágostai Hitv. Evangélikus Egyházkerület 1934. évi október hó 26.-ik napján, a Budapesti rendes közgyűlésének jegyzőkönyve közölte a püspök szavait:

*„Az elmúlt közigazgatási évben a lelkészi szolgálatra a következő szigorlatozott teológusokat avattam fel és bocsájtottam ki: **Scholtz Lászlót**, Jávor Pált, Keve Lajost, Mórocz Sándort, Kelló Gusztávot Budapestre, Ondrik Jánost Nagylakra, Regős Istvánt a soproni fakultáshoz, Szlany Jánost Szegedre, Jancsó Bertalant Nagyrévre, Seben Istvánt Orosházára, Palkovics Istvánt Kiskőrösre, Lőcsei Lászlót Mezőberénybe, Bagyinka Jánost Tótkomlóásra, Detre Lászlót Tiszaföldvárra és Várad*

Lajost Tápiószelére.”

Scholz László több mint kilenc évtizedet átfogó, hosszú életútjának négy fő szakaszát – felejthetetlen módon – így mutatta be utolsó előadásában, melyet 2002 decemberében tartott a kelenföldi gyülekezetben. ⁽¹⁵⁾

„Családjának mindkét ága evangélikus volt, nemzedékek hosszú során keresztül. Szülei – mint maga írja – egyszer emberek voltak, akik azonban hitben és önfeláldozó, példamutató szeretetben nevelték föl hat gyermeküket.” ⁽¹⁵⁾

1921. *"Életének tavasza" két évtizedet fogott át (1921-1941), és három helyhez köthető. A messze földön híres Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium biztos alapot és meghatározó indítást adott egész életére; először – nyolc éven keresztül – mint fasori diáknak, majd évekkel később három éven át mint fasori vallásánárnak. Ezt követően a soproni evangélikus hittudományi karon töltött tanulmányi évek ismertették meg vele a lutheri-reformátori teológia igei hűségét és kimeríthetetlen gazdagságát. Scholz László főleg három soproni egyetemi professzorának – id. Pröhle Károlynak, Kamer Károlynak és Deák Jánosnak – a hatását emelte ki előadásában.*
- 1933-1941. *Életútjának harmadik, alapvető színtere a Deák tér volt, ahová Raffay Sándor püspök hívta meg – Urbán Ernővel együtt – segédlelkései szolgálatra. Ezek az évek határozták meg egész életének és egyházi szolgálatának az alapirányát: az igei-reformátori teológia, mint szilárd alap iránti elkötelezettséget, a gyülekezeti igehirdetés és a lelkipásztori szolgálat boldogító örömét, valamint a gyülekezeti és lelkész evangélizációk végzését Gyenesdiáson és szerte az ország gyülekezeteiben.*
- 1935-1936. *„Deák téri szolgálata közben a berlini Collegium Hungaricum-ban is töltött két állami ösztöndíjas, értékes tanulmányi esztendő (1935-1936). ⁽¹⁵⁾*
- 1938-1940. Budapest Fasori hittan tanár volt. ⁽¹⁶⁾
1941. *„Élete nyarának" küzdelmesen nehéz, de gazdagon gyümölcstermő és boldog korszaka volt tizennyolc évig tartó (1941-1959) zuglói szolgálata, melyet először a fasori gyülekezetről leválasztott, akkor még külterületi, templom és parókia nélküli "zuglói lelkései körben" kezdett meg, de a második világháború, az orosz megszállás és az egyházüldöző Rákosi-diktatúra legnehezebb éveiben is végzett, majd a szerveződő, önállóvá lett és templomát is fölépítő zuglói gyülekezetben folytatott. Időközben a már országsszerte ismert, fiatal lelkészt elnökévé választotta a Magyarországi Evangélikus Lelkészegyesület, emellett a Lelkipásztor című teológiai szakfolyóirat szerkesztője lett. Gyenesdiási lelkész evangélizációi, illetve az 1956-os nemzeti forradalom idején és ezt követően tartott lelkes-viharos lelkészkonferenciáink mindannyiunk számára, akik átélhettük őket, egész*

életünkre felejtethetetlenek maradtak. Mindezek együtt, emellett pedig Ordass Lajos püspökkel való testvéri kapcsolata és a forradalmat követő megtorlás közös elszenvedése, a gyülekezeti és egyházi szolgálatból való száműzetésük, mégis ezt a huszonhárom esztendőt tették "életének nyarává", vagyis legjelentősebb és leggazdagabb termésű korszakává a zuglói gyülekezetben."⁽¹⁵⁾

1950-ben „...az államhatalom más egy-házi szervezethez hasonlóan felosztotta a MELE-t. Ordass püspök 1956 őszén történt rehabilitálása után újra vállalt közegyházi tisztséget, az országos lelkészi munkaközösség elnökévé választották. Az egyházpolitikai visszarendeződés során 1959 szeptemberében elmozdították budapesti állásából. Ekkor került a hatvani szóránygyülekezetbe, szűkös körülmények közé. Ott szolgált 1980 végén történt nyugdíjazásáig.”⁽⁸⁾

1952. Részt vett a Déli Evangélikus Egyházkerület 1952. évi július hó 18-án, Budapesten tartott alakuló közgyűlésén több lelkésztársával a Pesti egyházmegyéből. (szerk.)

1956. „A politikai vezetés kiszolgáltatásának veszélye egyházunkban is jelentkezett a fordulat éve (1948) után. Szaporodott a „vonalas” igehirdetés. 1956 őszén a belső feszültségek már robbanással fenyegettek. Az első őszi fóti lelkészkonferencián (szeptember 4-7.) a feltörő indulatokat fékezve, ám Isten ígését sziklakeménységgel, a bűnt néven nevezve hirdette meg Scholz László: „Egyházunk ma újra krízisben van, belső krízisben. Szakadások fenyegetik. Erőszak és hazugság beférkőztek sorainkba.”⁽⁸⁾

„A forradalom kitörése után, december 13-án előadást tartott az országos lelkészértekezleten. Először bűnbánatra és bűnvallásra hívott fel mindenkit, a sort ő kezdte. Megvallotta, hogy annak idején, az Ordass püspök elítéléséért összehívott különbírótság ülésén (1950. április 1.) nem volt bátorsága vállalni a keresztet, ez „emberileg nagyon érthető, de nem az ige mértékén mérve”. Ezen túl „nemcsak engedtük, hogy szűk térre szorítsák az egyház missziói munkáját, de magunk is segítettük biztonságítéletünk hihetetlen összezsugorodását” vallotta. „Bűnbánatot kell tennünk és bűnbocsánatot kell nyernünk” folytatta, mert hozzá kell fognunk egyházunk újjáépítéséhez, s ebben mindenkire szükség van. S a megbántam szóval kezdve példamondatok sorát mondta el, hogy ezzel is biztassa a vétekeseket múltjuk őszinte feltárására abban a reményben, hogy a bocsánatkérésre bocsánatadás, kölcsönös kiengesztelés születik, hiszen „megtorlás, büntetés vagy csak meg nem bocsátás is elrekeszeli az élet kapuját. A megbocsátás azonban megnyitja”. Mindezeket túl teljes bizalmáról biztosította a püspöki székebe visszatért Ordass püspököt, aki „életével példát mutatott arra, hogyan kell vállalni Jézus Krisztus keresztjét”.

Az Egyháziügyi Hivatal akaratából Scholz Lászlót bírósági ítélet nélkül rövid úton, törvénytelenül távolították el Budapestről. Ő pedig egy verse

szerint „megnyíratatása idején — néma türéssel” egész életében tanúskodott Jézus Krisztusról, „az ártatlan Bárányról.”⁽¹⁷⁾

1959. "Életem össze" – a lelkész így nevezte életútjának a zuglói éveket követő harmadik, nehéz időszakát. Szeretett és virágzó gyülekezetéből, végre felépült templomából az Állami Egyháziügyi Hivatal parancsára az akkori egyházi vezetőség egy Budapesttől távol eső kis gyülekezetbe, Hatvan-Gyöngyösre és szórványaiiba száműzte. "Ugyanúgy prédikáltam én ott is, mint a Deák téren és Zuglóban, de a fájdalom ott volt a szívemben" – mondta száműzetése két hosszú és nehéz évtizedéről. De békével hordozta keresztjét családjával együtt, az őt hálás szeretetével körülvevő kis gyülekezet és szórványai hűséges lelkipásztori szolgálatában.⁽⁶⁾
1985. "Életem tele" – így jelölte meg utolsó előadásában nyugdíjas korának két évtizedét (1985-2005), melyet Budapesten, kelenföldi otthonában töltött családjá, felesége, gyermekei és tizennyolc unokája szeretetétől körülveve. Eleinte még nyugdíjasként is sokfelé szolgálhatott Isten igéjének hirdetésével és a lutheri-reformátori teológia gazdag kincseivel, de egy öt évvel ezelőtti súlyos balesetben elszenvedett csonttörése végleg otthonához kötötte. Mi, akik még ezután is találkozhattunk vele, csodáltkuk lelki-szellemi frissességét: a lélek győzelmét a test gyengeségei fölött. Továbbra is fáradhatatlanul írta napról napra híressé vált "négyesorosait", ezeket a rövid, verses igehirdetéseket, amelyeknek a száma a hosszú évek során elérte a haterzet. Féltő szeretetével, imádságaival kísérte egyházunk életét és szolgálatát ebben az Istentől elforduló, énközpontú – és ezért szeretet nélküli –, boldogtalan mai világban.⁽¹⁵⁾
- 1986-os „...új Evangélikus énekeskönyvben huszonhét éneke található. Költészete külön méltatást érdemel. Luther Márton óta az énekszerzésnek nagy tradíciója van egyházunkban, ebbe a vonulatba illeszthető Scholz László poétai munkássága is. Vibráló szellemű teológus volt, aki...nemzetközi szintű elismerésben is részesült volna. ... Rendkívüli módon foglalkoztatta az ifjúsági munka. Úgy érezte, hogy egyházunk – más egyházakhoz hasonlóan – az ifjúság problémáival nem az ügy jelentőségének megfelelő módon foglalkozik.”⁽¹⁸⁾
1988. „...májusában prédikálhatott újra Zuglóban, Budapesten, a kelenföldi gyülekezet területén élt 2005-ben bekövetkezett haláláig.”⁽¹⁷⁾
1991. A tiszteletbeli doktori címet méltán ítélte oda 1991-ben az Evangélikus Teológiai Akadémia.⁽¹⁷⁾
- „Scholz László legképzettebb lelkészeink egyike volt. Elsősorban a rendszeres teológia tárgyköre, egyházunk tanítása és az újszövetségi írásmagyarázat érdekelte. Már korán kitűnt elhangzott és nyomtatásban is megjelent igehirdetéseivel, melyekkel egyszerre tanította a lutheri teológiát és evangelizált. Krisztus tanúja akart lenni holtáig, akinek tanúsága „mentő szó, nemcsak pőre igazság” (Zuglóban újra című vers, 1988). A tanú

igazsága mindaz, amit Isten igéjéből, a Szentírásból, az előttiünk járók teológiájából felszínre hoz, a hallgatóság számára érthetően elmond. S ugyanakkor szolgálata evangelizáció, mentő szó, tehát, mert Mestere parancsa szerint menteni akarja a századik juhot, megtalálni az elgurult drachmát, visszahívni a tékozló fiúkat. A hallgatóknak hirdetett ige így kétszeresen igazság. Igaz beszéd elesettségükről, Istentől való távolságukról és arról, hogy az élő Úr örömmel fogadja vissza a megtérő bűnöst.” (17)

„Scholz László az evangelizáció szolgálatába állította költészetét is. Már a gimnazista irodalmi szakkörben tanulgatta a versírást, berlini ösztöndíjas idejében Áprily Lajossal került kapcsolatba. Két verseskötete jelent meg, de íróasztala több ezer verset őriz. Számunkra legjelentősebbek az énekei. Mind Isten igéjében gyökerezik, néhány közülük egy-egy evangelizációra készülés közben született. Mai énekeskönyvünket tizenegy fordítása és tizenhat saját éneke gazdagítja. Valamennyi az evangéliumot hirdeti, de felszólítanak Krisztus követésére is, a megtéréshez méltó életfolytatásra: „Támadj fel új életre már, Krisztus meglankadt népe!” (az Evangélikus énekeskönyv 225. éneke).” (17)

1993. június 19.-én tartotta tanévzáró ünnepi ülését, ahol gyémánt oklevelet kapott több lelkésztestára mellett D. Scholz László lelkész.

1994-es Evangélikus Naptár írta

1996. Scholz László 85 éves. 1996. május 29-én töltötte be D. Scholz László ny. lelkész 85. életévét. Tizennyolc évig a Budapest-zuglói Gyülekezetben szolgált, ahonnan kényszerből kellett távoznia. 1959-től a Hatvani Gyülekezet lelkésze volt nyugdíjba meneteléig. Az évfordulón hálás tanítványai és munkatársai szeretettel álltak be a köszöntők sorába. Egyházunk vezetői levélben köszöntötték őt.

1997-es Evangélikus Naptár írta

2005. In memoriam Scholz László

„Az elmúlt napokban csendben eltávozott közülünk valaki, akinek mérhetetlenül sokat köszönhet sokat szenvedett hazai egyházunk. Igehirdetői, lelképásztori és teológiai szolgálata mélyrehatóan meghatározta, formálta egyházunk útját a mögöttünk hagyott "rettenetes évszázad" legnehezebb évtizedeiben. De sokan járjuk még ma is ezt a földi vándorutat olyanok, akiknek személyes életére ugyancsak döntő, meghatározó indítást adott. Legyen ez a megemlékezés szívből jövő hálaadás Isten színe előtt mindkét szolgálatáért!” (15)

„Valaki, akinek hazai egyházunk mérhetetlenül sokat köszönhetett újkori történelme legnehezebb évtizedeiben, csendben eltávozott közülünk. Osztozunk családjá, szerettei mély gyászában, és fájdalommal veszünk búcsút tőle itt, ebben a földi világban. De nem búcsúzunk el tőle véglegesen. Hitünk bizonyosságával tudjuk és valljuk: a földi halál nem a vég, hanem egyben a kezdet is. Isten végtelen kegyelméből az igazi, teljes

élet kapuja mindazoknak, akik hitben és szeretetben járták végig földi életük sok próbatétellel és szenvedéssel kikövezett útját.”⁽¹⁵⁾

„Krisztus-hitünknek ezzel a vigasztaló és szilárd reménységével búcsúzunk, és várjuk, hogy Urához hazatért testvérünket boldogan viszont lássuk Isten örökkévaló országában”⁽¹⁵⁾

2005. Hamvasztás utáni búcsúztatója május 5-én volt Új köztemetőben, urnáját szűk körben helyezték a családi sírba.

Búcsúbeszéd Scholz László ravatalánál, ahol Zuglói gyülekezetünk egyik legidősebb és hozzá legközelebb álló presbitere mondott el.

„Hálások vagyunk Istennek, hogy őt tizennyolc évre nekünk adta, és hálások vagyunk Neked is Laci bácsi, hogy eszköz tudtál lenni az Úr kezében. Nehéz éveket töltöttél közöttünk. Amikor 1941-ben hozzánk jöttél, már dúlt a háború, azután jöttek a bombázások, az ostrom, a diktatúra, az ateizmus és egyházellenesség korszaka, majd a reményt adó, de hamar véget ért ötvenhat és utána az állami és egyházi megtorlás, amelynek Te is – oly igaztalanul – áldozatául estél.

.. Törődtél a gyermekekkel, sokat foglalkoztál az ifjúsággal, gyülekezeti és házi bibliaórákon, családlátogatásokon, presbiteri üléseken nagyon közel voltál híveidhez. Nagyon szeretted gyülekezetet és – hadd valljam most be – mi is nagyon szerettünk Téged.

És építetted a templomot. A zuglói bolgárföldek semmijében terveid szerint felépült a parókia és a Szeretetház, épültek a templom falai. Lassan, lassan haladtunk előre, amíg a templomot az ötvenes évek elején használatba vettük. Nagyon örültél minden egyes kis lépésnek, amely előbbre vitte az építés ügyét, és nagy szeretettel tervezted, majd csináltattad meg a hatalmas fakeresztet a szentély falára, amely kereszt ma is templomunk ékessége, és az is marad. 1959-re, amikor is el kellett hagynod bennünket, gyakorlatilag és lényegében készen volt a templom. Ezt hagytad ránk örökül.

Mindezt és minden munkádat nagyon köszönjük. Emlékedet szeretettel őrzöm, őrizzük és kegyelettel fogja őrizni a gyülekezet is, mint templomépítő lelkészének emlékét. Nyugodjál békében!”

dr. Suchovszky Gyula presbiter Evelet-2005-20-20

(15) A 2006-os Evangélikus Naptár nekrológjaként írta Dr. Nagy Gyula ny. püspök, és EVELET 2005. 20.száma, (2005. május 15.)

(16) Reuss András: Balikó Zoltán, Scholz László, Urbán Ernő, Serkenj fel, aki aluszol! A magyar evangélikus ébredés kiemelkedő egyéniségei a 20. században, EBBE előadás, Budapest, 2009. június 11,

(17) Híd Magazin 2013-1.sz. ld. Zászkaliczki Pál írása,

(18) EVELET 2006. április 30. Fasang Árpád írása.

5./ DR. BARCZA BÉLA lelkész (sz.: 1937. július 25., Szombathely – mh.: 2017. szeptember 21., Hatvan), (80 évesen).

Hatvanban szolgált: 1981. március 22-től – 2005. augusztus 31-ig.

A lelkész önéletrajzi írásából, mely a „Sorsvállalás” ⁽¹⁹⁾ című könyvében jelent meg:

„Dr. Barcza Béla Szombathelyen született 1937. június 20-án. Apja Barcza Béla jogász, anyja sz. Kiss Irén háztartásbeli. Mivel édesapját több alkalommal is áthelyezték az évek során, ezért általános iskoláit három helyszínen végezte.

Középiskolai tanulmányait a pápai református gimnáziumban kezdte, majd annak államosítása után Celldömölkre iratkozott át a Berzsényi Dániel Gimnáziumba. Ott szerzett érettségi bizonyítványt 1955-ben, majd Budapestre az Evangélikus Teológiai Akadémiára jelentkezett. Tanulmányai befejezése után 1960. június 19-én, a Budapest-Deák téri evangélikus nagytemplomban Káldy Zoltán püspök lelkésszé avatta.

1960. augusztus 1-től 1961. március 15-ig Csepelen volt segédlelkész, majd 1961. március 16-tól november 24-ig Debrecenben szolgált. Innen 1961 november 25-től Kissomlyóra helyezték, ahol 1962. július 31-ig volt segédlelkész. 1962. augusztus 1-től 1962. december 15-ig ismét a főváros következett, a XII. kerületi Buda-Hegyvidék gyülekezeténél dolgozott. 1962. december 16-tól 1963. január 15-ig Ózdon, majd utána 1963. június 19-ig az ország másik végében, Sopronban szolgált.” ⁽¹⁹⁾

1963. „ június 20-tól október 31-ig Tésén helyettes lelkész, majd novembertől gyülekezeti lelkész lett. Ottani állomáshelyre való beiktatást Halász Béla esperes végezte, október 31-én, a reformáció ünnepén.

Ezt a tisztelet 1981. február 28-ig látta el a Veszprém megyei községben.” ⁽¹⁹⁾

1973. „Az ELTE-n 1973. január 30-án vehette át történelem szakos tanári diplomáját, s ugyanitt 1977. januári 15-én bölcsészdoktori oklevelét summa cum laude fokozattal.” ⁽¹⁹⁾

1981. „Hatvan: A Scholz László nyugdíjbamenetelével megüresedett lelkészi állásra Barcza Bélát hívta meg a gyülekezet, akinek beiktatását D. Szabik Imre esperes végezte.” – írta:1982-es Evg. Naptár.

„1981. március 1-től a hatvani evangélikus gyülekezet lelképásztora lett egészen nyugállományba vonulásáig, 2005. augusztus 31-ig. Ezen aktív időszakában felekezeti szolgálat mellett folyamatosan publikált, tanult, tovább képezte magát.

1984. „Házasságot kötött Tuzson Judit gyógyszerésszel.” ⁽¹⁹⁾

1987. „Míg a teológia doktori fokozatát 1987. június 19-én kapta kézhez Teológiai Akadémián.” ⁽¹⁹⁾

(Cserháti Sándor akkori dékán avatta doktorrá. Teológiai akadémiánk egyház- és társadalomtudományi tanszékén új doktorunkat avatták, aki

doktori értekezésének témájaként: „Egyházunk és a földkérdés a Horty korszakban” választotta. szerk.)

„Az egyházi közéletben volt másfél évig esperes-helyettes, kétszer hat éven keresztül pedig zsinati tag, és évtizedeken keresztül az Evangélikus Teológiai Akadémia mellett működő Egyháztörténeti Szakcsoport aktív résztvevője. Sajtóelőadóként több száz írása jelent meg nyomtatásban, köztük újságcikkek, beszámolók, tudósítások, tanulmányok, helytörténeti dolgozatok. Több alkalommal vett részt különböző konferenciákon, így járt Wittenbergben, Thüringiában, Locarnóban. Maassluisban.”⁽¹⁹⁾

2005. ”Szakmai- és közéleti munkásságát többször elismerték különböző kitüntetésekkel, 2005-ben Hatvan város polgármesteri díszoklevelét kapta meg.”⁽¹⁹⁾

2005. A Hatvani Hírek, 2005. Husvétja előtt írta a nyugdíjba készülők lelkészéről:

„A nagytiszteletű lelkész úr a Veszprém megyei Kertárról indult el, és néhány közbülső állomáson át jutott el Hatvanig. Itt az evangélikusok gyülekezete mellett a saját családjára is rátalált. Az özvegy Judit asszonyra és két gyerekére.

Az idő azonban eljárt: a lelkész úr 2005-ben a hatvannyolcadik évét taposta. Az egyházi törvények szerint megszabott aktív lelkészi szolgálat időtartamát pedig már igencsak kitöltötte. Persze, Dr. Barcza úr az utódjának átadott stafétabot híján sem akar nyugalomba vonulni. Egy evangélikus lelkész többféle elvárásnak is meg kell, hogy feleljen. Lesz tehát munkája azután is. Marad hát a városban, családostul. A szolgálati lakásból majd kiköltöznek, de már most folyik a családi fészeknek kinézett lakás felújítása.”

2005. Hetvenéves a hatvani templom írta az Evangélikus Élet 37. száma – 2005. szeptember 11-én.

„Az Evangélikus Életben is rendszeresen publikáló lelkész, Dr. Barcza Béla jóvoltából lapunk is tudósított a közelmúltban arról, hogy Hatvan városa idén jegyzi a település várossá nyilvánításának 60. évfordulóját. A viszonylag nagy területen, szétszórva élő helyi evangélikusság múlt vasárnap temploma fennállásának 70. évfordulója alkalmából ünnepelte.

Tény és való, hogy Hatvan evangélikus temploma hetvenéves, hiszen a hajlékot 1935. szeptember 1-jén szentelték fel, a magyaros eklektika stílusjegyeit viselő, takaros istenháza egyébiránt ma már jogos büszkesége a hatvaniaknak. Szeptember 4-én a hatvani hívek nem csupán a kerek évforduló alkalmából gyűltek össze hálaadásra a szokottnál is nagyobb számban. Az istentisztelet végén szeretett pásztoruktól, a Hatvan–Gyöngyösi Evangélikus Egyházközség élén közel negyedszázadon át szolgált Dr. Barcza Bélától és hitvesétől, valamint a huszonnégy éves kántori szolgálat után szintén nyugalomba vonuló Kovács Elemérről is búcsúzott a gyülekezet, aki katolikusként végezte a kántori szolgálatot.”

A város polgármestere Érsek Zsolt is köszöntötte a nyugalomba vonuló lelkészt. Jelen volt és köszöntötte őt Blaubacher Edit a hatvani gyülekezet felügyelője is. Az ünnep igehirdetője. D. Szebik Imre püspök volt.”

A Hatvani Hírek írta 2005-ben:

„A közösség nagy szeretettel fejezte ki háláját nekik. Elbúcsúztatták felnőttek és gyerekek, hatvaniak és gyöngyösiiek, nem mulasztva el megjegyezni: a szolgálat vége nem az út végét jelenti: a pásztor itt marad a körükben feleségével együtt, hiszen megszerette a várost, s annak hasznos polgára kíván maradni nyugdíjasként is.

(Lelkész utódja, 2005. október 9-én vette át tőle a szolgálatot.) Dr. Barcza Béla 24 esztendeje éli mindennapjait a helyi közösséggel, s ugyanennyi ideje járul hozzá az itteni istentiszteletek emelkedettségéhez a szintén most elkészülő Kovács Elemérné kántor. A búcsúztatóján megjelent Érsek Zsolt országgyűlési képviselő, polgármester mellett a település számos más prominense is, hogy elköszönjenek a népszerű, példaértékű emberi tulajdonságokkal felruházott egyházfítól.”

„A lelkész ezután szabad idejében olvas, rejtvényt fejt, szorgalmas könyvtárlátogató, rendszeres kutatómunkát végez, helytörténeti, egyháztörténeti dolgozatokat ír. Évtizedek óta kutatja a magyarországi evangélikus parasztság két világháború közötti helyzetét és sorsát.”⁽⁴⁾

2012. Könyvet jelentetett meg „Sorsvállalás” címmel. (szerk.)

2012. március 6. Bacsa Tibor szerkesztő írta Dr. Barcza Béla munkásságáról:

„Olyan megkérdőjelezhetetlen útjelzőkre hívta fel írásaiban a figyelmet, mint az evangélium üzenete, a tízparancsolat védőkörlátai vagy a Biblia példabeszédei.”

Dr. Barcza Béla hangsúlyozta, hogy „... a könyv címe egy összetett fogalom, amely több üzenetet is hordoz az olvasó számára. Az ember sorsának a társadalmi és közéleti vállalását, a küldetésünk és feladatunk elfogadását és a jelen vállalását jelenti.”

„A könyv egy válogatás Dr. Barcza Béla történeti írásaiból és doktori disszertációjából, de az író azt mondja még az íróasztalfőkjében is maradtak bőven művek és a jövőben még újabb írásokat publikálna. A kiadást megelőzte hároméves szerkesztő munka, mindez azért, hogy minden adat és minden elem pontosan a helyére kerüljön. A Sorsvállalás! Dr. Barcza Béla életműve.”

Hatvan város polgármesterei díszoklevelét megkapta másodszor is. (szerk.)

2015. „Útjelzők” című könyve is megjelent: kutatásai, emlékei, korábbi publikációi összefoglalásaként. (szerk.)

Az Evangélikus Élet 2015.10.07-i száma írta:

„Gyöngyös – Hatvan – A hívő embert az üdvösségének kérdése mellett – vagy ezzel összefüggésben – mélyen foglalkoztatja az, hogy milyen szellemi lenyomatot hagy maga után. A jó vagy rossz gondolatok-hitek és átörökített viselkedésminták akár generációkon át is tovább élnek és hatnak családunkban, gyülekezetünkben és településünkön, ahová Isten éppen helyezett. Nagy ajándék a kicsiny hatvan-gyöngyösi evangélikus gyülekezet számára, hogy nyugdíjas lelkipásztorának, Dr. Barcza Bélának a szellemi kincsei könyv formában is kézbe vehetők, így jó missziós eszközként képesek elgondolkodtatni és megérinteni még az ellentétes véleményen lévőket is.

Béla bácsi szelídséget és barátságot sugárzó személyiségével, nyitott lelkési karakterével az egész város szeretett és tisztelt polgárává vált, mióta 1981-ben megkezdte hatvani szolgálatát. Ezt a légkört érzékelhették az egybegyűltek 2015. szeptember 15-én is, amikor a helyi könyvtárban a kötet szerkesztője, Bacsa Tibor és a szerző bemutatta frissen megjelent kiadványát.

Dr. Barcza Béla második, Útjelzők című könyve a jóval vastagabb Sorsvállalás című tanulmánykötet folytatása: az ebből helyhiány miatt kimaradt írásokból állított össze a szerkesztő a százhusz oldalnyi anyagot. A szerző ezúttal is aprólékos kutatómunkával megírt esszéikben állít emléket a hazai és az egyetemes protestáns egyháztörténet ismert vagy kevésbé ismert alakjainak.

Az ötven év terméséből válogatott, szókimondó hangvételű írásokon átsugárzik az a lelkület, mely képes átlépni kegyességi, felekezeti, társadalmi rétegek közötti és világnézeti határokat is, hogy szerzőjük dialógust folytasson, és mások szellemi kincseiből merítve megerősödjék evangélikus identitásában.

Béla bácsi személyes beszélgetésekben szívesen utal az evangélikus teológián töltött évek mellett azokra az impulzusokra is, melyek őt a pápai református gimnáziumban és az Eötvös Loránd Tudományegyetemen érték. Amint elmondta, hitének formálódására szintén nagy hatást gyakorolt a háború utáni ébredés tüze, melyet a metodistáknál tapasztalt meg.

Meggyőződése, hogy egy gyülekezet a missziói küldetését csak a társadalmi problémák iránti érzékenységgel és diakóniai lelkülettel átítatott evangélium hirdetéssel tudja betölteni! Pál inti a kolossébelieket, hogy bölcsen viselkedjenek a kívülállók iránt (Kol. 4,5).

Az igét életére alkalmazva Béla bácsi előttünk jár e tekintetben is: a világhoz nem igazodva (Róm 12,2) ki tudta vívni emberségével és tudományos munkájával az egész város megbecsülését.

Prédikácival és egész életével is bizonyosságot tett arról, hogy hívő eleinkhez hasonlóan csak azért tud értékes szellemi lenyomatot hagyni maga után, mert Jézus hagyott a szívében örökkévalóságig tartó lenyomatot.”

2015. Dr. Barcza Béla Hatvan díszpolgára: a Hatvani Hírek 2015. szept. 28.-írja:

„Ünnepélyes képviselőtestületi ülésén kitüntetések adott át a hatvani önkormányzat ma délelőtt, a Grassalkovich-kastélyban. A díszpolgári címet Dr. Barcza Béla nyugalmazott evangélikus lelkész kapta.

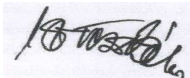
A kitüntetettek és a város-zászlók bevonulása előtt Horváth Richárd polgármester nyitotta meg a dísztestületi ülést. Véleménye szerint, akik ezen a napon kitüntetésben részesülnek, mind példaként állhatnak előttünk, hiszen önzetlenül, lelkiismeretesen munkálkodtak a városért.

Hatvan városának díszpolgári címét idén Dr. Barcza Béla nyugalmazott evangélikus lelkész kapta meg. A kitüntetés olyan személynek adományozható, aki Hatvan város fejlődéséért dolgozik, maradandót alkot, vagy elősegíti a város lakosságának előrehaladását, illetve öregbíti Hatvan hírnevét.

Dr. Barcza Béla 1981. március 1-től a hatvani evangélikus gyülekezet lelképásztora volt, egészen nyugállományba vonulásáig, 2005. augusztus 31-ig. Ezen aktív időszakában is a felekezeti szolgálat mellett folyamatosan publikált, tanult, tovább képezte magát. Szakmai és közéleti munkásságát többször elismerték, kiérdemelte a Hatvan Város Polgármesterének Díszoklevele kitüntetését is. Évtizedek óta kutatja a magyarországi evangélikus parasztság két világháború közötti helyzetét és sorsát.

Számos cikke jelent meg többek között a Lelkipásztorban, Teológiai Szemlében, Evangélikus Életben, Hatvani Kalendáriumban és a Hatvani Ady Endre Könyvtár Emlékkönyvében. Kötetei a Sorsvállalás és a nemrég megjelent Újtjelzők. A lelkész azt mondja, nagyon meghatotta, hogy idén ő lett a díszpolgár.”

„Tiszta szívemből köszönöm, hogy rám gondoltak. Erre már nem számítottam, hiszen már kaptam régebben díszoklevelet. Ez a rangos elismerés igazán jól esett, további hűségese munkára buzdít.” – mondta az ünnepelt.

Dr. Barcza Béla evangélikus lelkész

(19) Dr. Barcza Béla: Sorsvállalás” könyve, 1912. március 6. (Bacsa Tibor szerkesztő)

A címlapfotó és a belső fotó (2.old): A hatvani evangélikus templom 2017-ben, Hlavacska András

Elérhetőség:

Hlavacska András hatvani felügyelő

Mobil: 06/30 9434 866

5100 Jászberény, Rákóczi u. 35.

hlavacska46@invitel.hu

Hivatal: 06/37 342 199
3000 Hatvan, Úttörő utca 5.

Fotók. Hlavacska András

Emléktáblák a hatvani evangélikus templom külső falán 2017